

Martine Bjelland

Bruk av bilder i intervju med barn

- Et bidrag for å utvide barns beskrivelser av følelser

Using images in interviews with children

- A tool to enhance children's descriptions of emotions

Masteroppgave i barnevern

OsloMet – storbyuniversitetet

Fakultet for samfunnsvitenskap

Sammendrag

Parallelt med den barnerettslige utviklingen, har metodene for å studere barn endret seg. Visuelle metoder som tar i bruk bilder i intervju med barn har fått økt oppmerksomhet, og bildebruk anses som et nyttig forskningsverktøy. Det etterlyses ytterligere forskning på temaet og studier som belyser forskningsprosessen, fremgangsmåten og bildenes effekt.

Formålet med masteroppgaven har vært å belyse hvordan bruk av bilder i intervju med barn kan bidra til å utvide deres beskrivelser av følelser. Studiens fokus ble rettet mot hvordan bildene i seg selv kan bidra til å utvide barnas beskrivelser. I tillegg ble intervjurammen og strukturen i intervjuene undersøkt der de var relevante for å belyse funnene.

Det er innhentet empirisk materiale i samarbeid med forskningsprosjekt *Inn i andre*. En visuelt assistert intervjumetode som tar i bruk bilder, ble benyttet i fokusgruppeintervjuer og individuelle intervjuer med barn på syv år. Fjorten barn deltok i fokusgrupper med syv barn i hver gruppe, og åtte barn fra fokusgruppeintervjuene ble intervjuet individuelt. Intervjumetoden er fleksibel, med tanke på å følge barnas naturlige assosiasjoner, refleksjoner og impulser.

Fokusgruppeintervjuene ble brukt som bakgrunnsmateriale for den tematiske analysen av de individuelle intervjuene. Tre overordnede temaer ble identifisert i analysen som undersøkelsens hovedfunn for å belyse hvordan bildene så ut til å bidra til å utvide barnas beskrivelser av følelser: 1) bilder som utgangspunkt for assosiasjoner rundt følelser, 2) bilder som skildrer tvetydige følelser som bidrag til refleksjoner, og 3) økt handlingsrom i intervjusituasjonen med bilder og andre verktøy som bidrag til utvidede refleksjoner.

Samlet sett ser det ut til at bildene bidro til å utvide barnas beskrivelser av følelser i intervjuene. Hvorvidt et gitt bilde vil bidra til utvidede beskrivelser vil antakeligvis variere, men bildene kan være et bidrag for å tilpasse intervjurammen eller samtalen med utgangspunkt i barnets forutsetninger. Samtidig kan en fleksibel intervjuramme, der barna får større frihet og handlingsrom, anses som betydningsfullt i anerkjennelsen av barn som selvstendige og kompetente aktører. Fremtidig forskning bør dermed videreutvikle bruk av bilder i intervju eller i samtaler med barn, da bildene anses som et nyttig verktøy for barnevernspedagoger og andre profesjonsutøvere i deres samtaler med barn.

Nøkkelord: Intervjumetode, barn, bilder, følelser, illustrasjoner, affekt, emosjoner.

Abstract

In line with the development of children's legal rights, the methods of studying and conducting children have also progressed. Visual methods, utilising images in interviews with children have increased, and these methods have been recognized useful tools in the research process. However, there is need for further research examining images in the research process, as well as the effect of images.

The purpose of this thesis is to highlight how the use of images in interviews with children can enhance their descriptions of emotions. The study is focused on how images in themselves can improve children's descriptions. In addition, the context and structure of the interviews will be considered, as they are thought to be relevant when discussing the findings.

Empirical material has been collected in cooperation with and the research project "*Inside others*". A visually assisted interview method that utilised images was used in individual and focus group interviews with children of seven years of age. Fourteen children participated in two focus groups interviews with seven children in each group. Eight children from the focus group interviews also participated in individual interviews. The interview method is flexible and aims to support the children's natural associations, reflections and impulses.

The focus group interviews provided background data for the thematic analysis of the individual interviews. Three overarching themes were identified in the analysis. All three themes were related to how images appeared to help expand children's descriptions of emotions: 1) images as a stimulus for associations connected to emotions, 2) images depicting ambiguous feelings as contribution to reflections, and 3) increased flexibility and agency in the interviews supported by the use of images, contributed to greater elaborations and expanded reflections on emotions.

Overall, findings suggest that images do contribute to the expansion of children's description of emotions. It is likely that the effect of a given image will vary, but the images can contribute to customizing the interview structure, or the conversation based on the child's preconditions or developmental maturity level. Therefore, it is essential to recognise the importance of this flexible approach as it is a significant tool when acknowledging children as independent and competent individuals. As the images are considered a useful tool for child welfare educators and other professional practitioners, future research should continue to develop the use of images in interviews, or conversations with children.

Keywords: Interview method, children, images, pictures, emotions, illustrations.

Forord

Endelig i mål! Det har vært to spennende og lærerike år, men til tider også krevende. Arbeidet med masteroppgaven har bydd på nye utfordringer, og mye prøving og feiling. Nå ser jeg frem til å sette meg på første fly til syden for en uke med avslapping. Men først ønsker jeg å benytte anledningen til å takke alle som har bidratt til to fine år på masterstudiet.

Først og fremst ønsker jeg å takke Daniele Evelin Alves og Halvor Melbye Hanisch for muligheten til å bli en del av forskningsprosjektet *Inn i andre*. En spesiell takk til Daniele, som har veiledet meg med oppgaveskrivingen. Takk for gode veiledninger og konstruktive tilbakemeldinger. Ikke minst, takk for at du har vært så fleksibel og imøtekommende til mine spørsmål, og til tider ugunstige tidspunkter for veiledning. Jeg vil også takke Halvor og Cecilie Neumann for gode innspill og refleksjoner til oppgaven. I tillegg, takk til de inspirerende og modige barna som tok seg tid til å delta i intervjuene. Det har vært interessant og spennende å studere det dere har delt.

Tusen takk til mamma som har tatt seg tid til å lese korrektur på oppgaven utallige ganger, og som oftest med en kort tidsfrist. Det har vært til stor hjelp. Oppgavens sluttresultat hadde ikke blitt det samme uten deg!

Sist, men ikke minst – takk til medstudenter, og spesielt til gjengen i «analyse alliansen» for gode oppmuntringer og mye humor på lesesalen. Disse to årene hadde ikke vært de samme uten dere!

Oslo 15.05.2019

Martine Bjelland

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	I
Abstract.....	II
Forord	III
1.0. Introduksjon	1
1.1. Relevans for barnevern.....	1
2.0. Tidligere forskning.....	2
2.1. Forståelsen av barn.....	2
2.2. Bruk av bilder i intervju med barn	3
3.0. Teoretiske perspektiver	4
3.1. Intervju med barn.....	4
3.2. Barnets forutsetninger i intervjuet.....	5
3.3. Photo elicitation (PEI)	5
4.0. Problemstilling	6
5.0. Metode.....	7
5.1. Rekruttering og utvalg.....	7
5.2. Intervjumetode.....	7
5.3. Forskningsetiske overveielser med barn som informanter.....	8
5.4. Metodiske overveielser for gjennomføring av intervjuer	9
5.5. Forskerens forforståelse.....	10
5.6. Fokusgruppeintervju som bakgrunnsmateriale.....	11
5.7. Analytisk tilnærming: Tematisk analyse.....	11
6.0. Funn.....	12
6.1. Temaer fra fokusgruppene som ble videreført i individuelle intervjuer.....	12
6.2. Strukturelle forhold ved intervjuprosessen: Fra enkle til komplekse beskrivelser.....	12
6.3. Hvordan bilder i intervju med barn ser ut til å bidra til å utvide deres beskrivelser av følelser.....	12
7.0. Diskusjon av metode: pålitelighet, gyldighet og overførbarhet	13
8.0 Litteraturliste	16
Artikkel: Bruk av bilder i intervju med barn – Et bidrag for å utvide barns beskrivelser av følelser	1
Litteraturliste	19
Vedlegg.....	22

1.0. Introduksjon

Masteroppgaven er en del av forskningsprosjektet *Å se inn i andre: Barns oppfattelser av egne og andres følelser (Inn i andre)* ledet av Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) ved Fakultet for samfunnsvitenskap (SAM) ved OsloMet. *Inn i andre* undersøker bruk av en visuelt assistert intervju metode i fokusgruppeintervjuer og individuelle intervjuer med barn.

Formålet med denne oppgaven er å belyse hvordan bruk av bilder i intervju med barn kan bidra til å utvide deres beskrivelser av følelser. Oppgaven baserer seg på det empiriske materialet som er innhentet i samarbeid med forskergruppen fra *Inn i andre*.

Oppgaven består av en kappe (refleksjonsnotat) og én artikkel. Kappen danner et rammeverk der tidligere forskning på temaet og relevant teori presenteres. Metodiske overveielser rundt forskningsprosessen og fremgangsmåten som er benyttet, samt etiske aspekter med barn som informanter blir også belyst. En vurdering av metoden, studiens gyldighet, pålitelighet og overførbarhet blir diskutert i siste del av kappen. Videre følger et artikkelmanus skrevet for publisering i *Tidsskriftet Norges Barnevern*. Funnene fra analysen av intervjuene blir diskutert opp mot relevant teori og tidligere forskning i artikkelen.

1.1. Relevans for barnevern

Kunnskap om samtaler med barn er et komplekst og tverrfaglig område bestående av en rekke ulike tilnærminger. Det er utviklet teknikker og protokoller i samtaler med barn som kan brukes til ulike formål. Som for eksempel i terapeutiske sammenhenger for å støtte barnet, og i avhør for å avdekke barns erfaringer. Denne undersøkelsen handler om å utforske, snarere enn å avdekke, barns formidling av følelser gjennom bruk av bilder i intervju. Frem til 1900-tallet var det en antakelse om at barn ikke hadde de verbale, narrative og konseptuelle ferdighetene som var nødvendig for å være en informant. En bedre forståelse av barns utvikling har ført til at barnet i større grad blir involvert i forskning (Ask & Kjeldsen, 2015, s. 8, 11-12). 1900-tallet ble omtalt som barnets århundre siden barn fikk selvstendige rettigheter og økt status. Barnekonvensjonen ble inkorporert gjennom menneskerettsloven i 2003 (Haugen, 2018, s. 36), og barnets rett til medvirkning er lovfestet i Barnekonvensjonen (Barnekonvensjonen, 1989, art. 12). I Barnevernloven presiseres det at barn på syv år, eller yngre barn som er i stand til å danne egne synspunkter, skal gis rett til å bli hørt (Barnevernloven, 1992, §6-3). I lys av den barnerettslige utviklingen har fokuset på å studere barn på deres egne premisser fått økt oppmerksomhet. Anerkjennelsen av barn som kompetente, selvstendige individer og eksperter på eget liv, forutsetter at vi snakker med

barna. I dag er det en bred enighet at å samtale med barn, er den beste måten å forstå barnets verden på (Ask & Kjeldsen, 2015, s. 39; Haugen, 2018, s. 36). Å studere barn på deres egne premisser, har ført til et økt fokus på bruken av barnevennlige metoder (Clark, Kjørholt & Moss, 2005; Horgan, 2016, referert i Haugen, 2018, s. 42). Dette for å tilpasse studiene til barnets kognitive og verbale nivå, samt ivareta etiske retningslinjer knyttet til forskning med barn. En av flere måter å gjøre dette på, har vært å ta i bruk bilder som verktøy i intervju med barn (Ask & Kjeldsen, 2015, s. 11, 18). Blant forskere som benytter visuelle metoder som tilhører Photo-Elicitation (PEI)-tradisjonen, er bildebruk ansett som et godt forskningsverktøy. En rekke PEI-studier påpeker imidlertid at forskningsprosessen, fremgangsmåten og hvilken effekt bildene har, ikke er tilstrekkelig belyst (Epstein, Stevens, McKeever & Baruchel, 2006, s. 1-2; Fane, Macdougall, Jovanovic, Redmond & Gibbs, 2018, s. 359; Ford et al., 2017, s. 111-112; Holmsen, 1999, s. 19; Kanagasabai, Mirfin-Veitch, Hale & Mulligan, 2018, s. 256; Russell, 2007, s. 39; Zartler, 2014, s. 630).

Denne undersøkelsen har som mål å belyse forskningsprosessen og fremgangsmåten knyttet til bruk av bilder intervju med barn, gjennom følgende problemstilling: *Hvordan kan bruk av bilder i intervju med barn bidra til å utvide deres beskrivelser av følelser?* Det vil bli rettet fokus på hvordan bildene i seg selv kan være et bidrag for å utvide barnas beskrivelser. I tillegg vil betydningen av intervjurammen og strukturen i intervjuene også undersøkes, der de er relevante for å belyse funnene.

2.0. Tidligere forskning

2.1. Forståelsen av barn

Oppfatningen av at barn manglet verbale, narrative og konseptuelle ferdigheter til å forstå og formidle følelser hos andre og seg selv var lenge rådende i utviklingspsykologien og blant forskere (Ask & Kjeldsen, 2015, s. 39). Betegnelsen «det skrøpelige barnet» i perioden frem til 1960-tallet, er et av eksemplene på dette synet som undervurderte barnets ressurser (Sommer, 2014, s. 30). Etter 1970-tallet skjedde det en markant endring i hvordan barn ble forstått. Barnet ble i større grad ansett som kompetent med evnen til å aktivt engasjere seg. Kompetansebegreper som emosjonell, kognitiv og sosial kompetanse rettet fokus på barnets kapasitet og knyttet til synet på barn som robust og selvstendig (Sommer, 2014, s. 31, 36, 39). Barnet kom i sentrum, noe som førte til at deres tanker, følelser, synspunkter og meninger i større grad ble gjenstand for interesse. Forskere fra ulike disipliner ble mer interessert i å undersøke barns opplevelsesverden med spørsmål om hvilke tanker barn har, hva de føler og hvordan de håndterer omgivelsene sine (Sommer, 2012, s. 48). Med andre ord var det snakk

om et nytt paradigme innenfor samfunnsvitenskapelig forskningstradisjon. Barns kunnskap, synspunkter og refleksjoner ble i større grad ansett som interessante og viktige (Eide & Winger, 2003, s. 23). Likevel er bruk av bilder i samfunnsvitenskapelig forskning relativt underutviklet den dag i dag.

2.2. Bruk av bilder i intervju med barn

I takt med at forskningen har blitt såkalt barne-sentrert, med fokus på barns erfaringer, har bruken av visuelle forskningsmetoder i intervju med barn økt (Fane et al., 2018, s. 360). Bilder har blant annet blitt brukt som et verktøy for å fremme barns deltakelse i forskning (Zartler, 2014, s. 629). Det er få norske studier som har dokumentert bruk av visuelle verktøy i intervju med barn. Merete Holmsen (1999) gjennomførte et prosjekt der det ble utviklet et sett av bilder som hadde som formål å virke støttende i samtalen med barn om vanskelig temaer. Det ble også utviklet en veileder i tilknytning til å ta i bruk bilder i intervju (Holmsen, 1999, s. 14-16). En rapport fra Folkehelseinstituttet (2015) beskrev også fordelene ved bruk av bilder i intervju med barn. Til tross for begrenset norsk forskning på feltet, er det beskrevet en rekke fordeler ved bruk av bilder i intervju. Fokuset rettes bort fra den skjeve maktbalansen. Intervjuet er strukturert rundt et felles objekt som fanger forskers og barnets oppmerksomhet (Ask & Kjeldsen, 2015, s. 41). Holmsen (2002/2010) viser også til positive erfaringer der bildene har virket som en døråpner for kommunikasjon, barns assosiasjoner og refleksjoner om følelser og erfaringer (Holmsen, 2002, s. 90; 2010, s. 10-11).

Den norske forskningen samsvarer og støttes av den internasjonale forskningstradisjonen «Photo Elicitation». John Collier (1975) var den første til å navngi den internasjonale forskningstradisjonen Photo Elicitation, som bruker bilder i forskningsintervju (D. Harper, 2002, s. 14). Han hevdet at bildene gav han en annen type informasjon sammenlignet med andre typer kvalitative intervjuer. Det ble også gjennomført en undersøkelse med en kontrollgruppe uten bilder. Konklusjonen ble at bildene hadde en positiv effekt på informantenes hukommelse og reduserte misforståelser (Cappello, 2005, s. 170-171; D. Harper, 2002, s. 14). Den ord-baserte forskningstradisjonen har dermed blitt utvidet med visuelle metoders bidrag til kommunikasjon i kvalitativ forskning. Det vil imidlertid ikke si at bilder har overtatt den verbale og ord-baserte forskningen, siden vi ikke kommer foruten verbal kommunikasjon i et kvalitativt forskningsintervju. Likevel, ser visuelle metoder ut til å hjelpe barna til å sette ord på og reflektere over erfaringer og kunnskap (Epstein et al., 2006, s. 2; Zartler, 2014, s. 641).

3.0. Teoretiske perspektiver

3.1. Intervju med barn

De siste tjue årene har interessen for og bruken av intervju med barn økt (Eide & Winger, 2003, s. 60). Felles for alle typer intervju med barn er at forskeren er interessert i å vite noe om hvordan eller hva barnet tenker (Eide & Winger, 2003, s. 61). Selv om barnet anses som kompetent og i større grad blir inkludert i forskning gjennom intervju og samtaler, eksisterer det en rekke motforestillinger. Holmsen (2011) viser til ulike motforestillinger knyttet til samtaler med barn som er gjennomgående i litteraturen. Det innebærer at barn er umodne, svarer tilfeldig og gir svar ut i fra hva de tror den voksne vil høre. Barn og voksne tenker ikke likt, og andre hevder at barn ikke skiller mellom virkelighet og fantasi. Disse motforestillingene kan knyttes opp til synet på barn og kognitive begrensninger. Andre motforestillinger begrunnes ut fra etiske synsvinkler, som blant annet det asymmetriske maktforholdet mellom den voksne og barnet. Maktforskjellen kan gjøre det enkelt for den voksne og manipulere barnet. Et annet etisk aspekt er at barn ikke vet hva de er med på, og derfor kan barns informasjon misbrukes (Holmsen, 2011, s. 47-48). Til tross for disse motforestillingene hevdes det av flere forskere at barn helt ned i tre-fire års alderen har forutsetninger for å gjennomføre et intervju (Docherty & Sandelowski, 1999, s. 177-178; Irwin & Johnson, 2005, s. 821).

Det stilles imidlertid høye krav til forskeren som intervjuer barna. Det innebærer blant annet at forskeren er sensitiv, og tar i bruk en fleksibel intervjuguiden som er forståelig for barnet. Det krever at forskeren har kunnskap om metoder for å intervjuer barn (Clavering & McLaughlin, 2010, s. 608-609; Vogl, 2015, s. 335). Samtidig skal forskeren også ha kunnskap om barns kognitive utvikling, verbale og interaktive ferdigheter (Vogl, 2015, s. 320). Barn fra fire års alderen kan gjengi riktige minner om opplevelser fra nåtid, men og tidligere opplevelser (Docherty & Sandelowski, 1999, s. 178). Barna er også kompetente til å uttrykke erfaringer verbalt og gi beskrivelser fra dagliglivet (Irwin & Johnson, 2005, s. 821; Sparkling, Coke & Minick, 2012, s. 53). Forskeren kan gjøre konkrete grep for å ivareta barnet ut i fra etiske retningslinjer. Det innebærer å utarbeide intervju spørsmål slik at de er tilpasset barnets emosjonelle og sosiale modenhet. Forskeren har også et ansvar om å gripe inn dersom det vurderes at intervjuet er for krevende, eller utfordrende for barnet. Det er en hårfin balansegang mellom å få frem barnets informasjon og samtidig ivareta det. Etiske overveielser om barnets hensyn fremfor tilgang til informasjon, skal alltid veie tyngst. I tillegg bør alle intervjuene avsluttes med å takke og rose barnet, samt bekrefte innsatsen. På

denne måten kan barnet kjenne på mestring og styrking av selvbildet etter å ha deltatt i et intervju (Eide & Winger, 2003, s. 65, 91).

3.2. Barnets forutsetninger i intervjuet

Barnets verbale ferdigheter består av språklige ferdigheter og samtalekompetanse. De språklige ferdighetene kan for eksempel være sammenhengen mellom ord og setning. Barnet forstår ofte mer enn det kan uttrykke verbalt. Samtalekompetansen handler om barnets tilpasning av språk i ulike kontekster. Det innebærer blant annet å holde seg til tema og tilpasse ytringer til kontekst (Ask & Kjeldsen, 2015, s. 9, 18).

Den mest kjente og anvendte teorien for kognitiv utvikling, er Jean Piagets stadieteori. Han deler barnets utvikling i tre stadier etter alderen 2 til 6 år (pre-operasjonell), 6 til 12 år (konkret operasjonell) og 12 til 17 år (formell tenkning). Det er imidlertid påpekt mangler og begrensninger ved modellen. Det hevdes at barns utviklingsstadier ikke kan avgrenses klart etter alder og overlappen mellom stadiene er også kritisert. På tross av dette, anses stadieteorien som et nyttig rammeverk for vurdering av barnets kognitive utvikling (Ask & Kjeldsen, 2015, s. 18). I den konkrete operasjonelle fasen er barnet i stand til å tenke logisk og rasjonelt. Kapasiteten og vokabularet for kommunikasjon øker, og barnet kan dermed produsere mer informasjon. Det er imidlertid av betydning å ha kunnskap om barnets kognitive begrensninger. Barnet kan ha vanskeligheter med å forstå uklare eller vage begreper, og kan ofte tolke ytringer bokstavelig (Ask & Kjeldsen, 2015, s. 18-20). Barna som ble intervjuet i denne undersøkelsen var syv år, og kan dermed plasseres i Piagets konkrete operasjonelle stadiet. Basert på denne forståelsen, har barna de nødvendige forutsetningene for å gjennomføre intervjuet.

3.3. Photo elicitation (PEI)

«Photo elicitation» (PEI) har i all hovedsak blitt brukt i etnografi og samfunnsfag (Banks, 2001; Harper, 1997, referert i Epstein et al., 2006, s. 3) og involvert “using photographs to invoke comments, memory, and discussion in the course of a semi-structured interview” (Banks 2001, s. 87, referert i Epstein et al., 2006, s. 3). Metoden er basert på den enkle ideen om å legge til bilder i forskningsintervjuer. Et slikt intervju har et psykisk aspekt ved at ulike deler av hjernen prosesserer visuell informasjon på en annen måte enn den prosesserer verbal informasjon. Bilder fremkaller dypere elementer av menneskers bevissthet enn hva ord gjør. Erfaringer basert på ord alene bruker mindre av hjernens kapasitet enn utvekslinger hvor hjernen behandler bilder og ord (D. Harper, 2002, s. 13).

Det er knyttet en rekke fordeler til den eksisterende forskningen på PEI. Bildene som brukes kan virke som en «ice-breaker» for å skape et komfortabelt rom for diskusjon. Det kan åpne mulighetene til å involvere barn, uten å begrense responsen (Collier, 1987; Hazel, 1996, referert i Epstein et al., 2006, s. 7). Bildene er også anvendt i intervju for å berike refleksjoner og støtte barn i deres verbalisering av tanker. Bilder er antatt å fremkalle andre og dypere elementer av menneskers bevissthet enn hva ord gjør, og derfor øke prosessen med å huske (Clark-Ibáñez, 2004, s. 1514; D. Harper, 2002, s. 13). Bruken av bilder åpner for andre refleksjoner og assosiasjoner, som ikke nødvendigvis hadde blitt til uten bildene. Men, bildene kan også trigge en relasjon til innholdet som ellers ville vært dårlig forstått, oversett eller til og med ukjent for forskeren, noe som kan være ulempen knyttet til bruk av bilder (Collier, 1967; Mannay, 2010; Schwartz, 1989, refert i Zartler, 2014, s. 631). Videre er metoden ansett for å øke barnets interesse for deltakelse i studier og intensiteten i deres bidrag til forskningsprosessen (Cappello, 2005; Clark-Ibáñez, 2007; Croghan et al., 2008; Einarsdóttir, 2005; Harper, 2002; Newman, Woodcock, & Dunham, 2006; White et al., 2010, referert i Zartler, 2014, s. 631). Alt i alt er bildebruk ansett som et nyttig forskningsverktøy blant Photo Elicitation (PEI)-forskere. En rekke PEI-studier påpeker imidlertid at forskningsprosessen, fremgangsmåten og effekten av bildene, ikke er tilstrekkelig belyst (Epstein et al., 2006, s. 1-2; Fane et al., 2018, s. 359; Ford et al., 2017, s. 111-112; Holmsen, 1999, s. 19; Kanagasabai et al., 2018, s. 256; Russell, 2007, s. 39; Zartler, 2014, s. 630). Denne undersøkelsen har som mål bidra til å belyse forskningsprosessen og fremgangsmåten knyttet til bruk av bilder i intervjuer med barn.

4.0. Problemstilling

Opgaven vil undersøke følgende problemstilling: *Hvordan kan bruk av bilder i intervju med barn bidra til å utvide deres beskrivelser av følelser?* Problemstillingen er utforskende og krever at det tas i bruk en åpen og fleksibel metode for å innhente empirisk materiale (Jacobsen, 2013, s. 44). Kvalitativ metode har som formål å forstå et sammensatt fenomen gjennom rike beskrivelser fra informanter. Beskrivelsene omhandler menneskers forståelse og praksiser, samt hvordan mennesker skaper mening (Leseth & Tellmann, 2018, s. 35). Informasjonen i kvalitativ forskning skapes i møtet mellom forsker og informant, noe som er i tråd med den utforskende problemstillingen.

5.0. Metode

5.1. Rekruttering og utvalg

Forskergruppen sendte ut en forespørsel til en barneskole vest i Oslo om å få intervju barn mellom syv og ni år. Forskergruppen bestod av to forskere og to masterstudenter ved OsloMet. Undertegnede er en av studentene. For å gjennomføre intervjuene uten forskningsmidler, måtte det foregå innenfor en tidsperiode på to måneder. Skolen ble valgt ut på bakgrunn av at en av forskerne selv hadde barn ved skolen, noe som forenklet kontakten med skolens ledelse. Forskerens barn var ikke mellom syv og ni år. Forskerne gjennomførte et møte med en representant fra Aktivitetsskolen for å tilpasse datainnsamlingen til skolens rutiner. Aktivitetsskolens leder sendte ut mail til klassekontaktene i 2. og 3. klasse, og valgte så ut en av lærerne i 2. klasse som uttrykte interesse for prosjektet. Læreren delte ut informasjon om prosjektet til elever og foresatte. Fjorten barn på syv år og deres foresatte leverte signert samtykkeerklæring for deltakelse i prosjektet. Barna ble fordelt i to fokusgrupper, med syv barn i hver gruppe. Fokusgruppene ble tilfeldig fordelt ut fra en alfabetisk klasseliste, der annethvert barn ble plassert i hver gruppe. Kjønnfordelingen ble gjennomgått for å sikre en jevn fordeling av gutter og jenter. Åtte av barna som deltok i fokusgruppeintervjuene, deltok også i et oppfølgende individuelt intervju. Barna som deltok i individuelle intervjuer var fordelt basert på kjønn og hvilken fokusgruppe de deltok i.

5.2. Intervjumetode

Gjennomføringen av fokusgruppeintervjuer og individuelle intervjuer foregikk på barnas skole i Aktivitetsskoletiden. Den fleksible og semistrukturerte intervjuguiden, samt fem bilder ble brukt i alle intervjuene. Intervjuguiden siktet etter en balanse mellom å følge barnas naturlige assosiasjoner, refleksjoner og impulser, samtidig som barna skulle få tid til å formidle sin forståelse av bildene, innenfor den gitte tidsrammen på en time. Bildene ble illustrert av Line Halsnes (figur.1) og inngår i barneboken *Inni mamma* skrevet av Alves (Alves, 2016), som var en av forskerne i prosjektet. Bildene ble laget med formål om å være tiltalende for barnelesere, formidle følelser og tvetydige emosjonelle situasjoner. En androgyn hovedkarakter (barnet) ble bevisst valgt for å bidra til identifiseringen med hovedkarakteren, uansett kjønn. I alle intervjuene ble bildene lagt ut i en bestemt rekkefølge, fra bilde en til fem. Intervjuet startet med «Hva ser du her?» og fortsatte med «Hvordan tror du de/han/hun har det?», avhengig av om barnet på bildet ble referert til som gutt eller jente.

Bilde 1 «Klem»

Bilde 2 «Sofa»

Bilde 3 «Badekar»

Bilde 4 «Speil»

Bilde 5 «Skygge»

Figur 1. Bilder 1 til 5

En time var satt av til å gjennomføre fokusgruppeintervjuene og de individuelle intervjuene. To fokusgruppeintervjuer ble gjennomført parallelt med én forsker som moderator og én masterstudent i hver gruppe. Alle i forskergruppen gjennomførte i tillegg to individuelle intervjuer hver. Fokusgruppeintervjuene bestod av to deler. I den første delen ble barna stilt spørsmål til bildene. I den andre delen fikk barna mulighet til å legge ut bildene i egen rekkefølge, og ble bedt om å fortelle sin historie til bildene. De fire første individuelle intervjuene foregikk på samme måte, og ble gjennomført dagen etter fokusgruppeintervjuene. En uke etter ble de fire siste individuelle intervjuene gjennomført. Barna fikk muligheten til å tegne det de så i bildene, som en tredje del av intervjuet. Tre av fire barn tegnet.

5.3. Forskningsetiske overveielser med barn som informanter

Når barn er informanter stilles det høye krav til at forskeren har kunnskap om barnets utviklingsnivå og språk, samt kommunikasjonsstil og intervjueteknikk. Dette for å overholde forskningsetiske verdier som ligger til grunn for vitenskapelig forskning. Selv om barn anses som kompetente, betyr det ikke at de ikke er sårbare (Ask & Kjeldsen, 2015, s. 89; Ringdal, 2013, s. 451). Barns sårbarhet kan være en usikkerhet i en intervjusituasjon. Dette fordi forskeren har bedre verbale ferdigheter. Det ligger også en sårbarhet i et skjevt maktforhold mellom forsker og barn (Haugen, 2018, s. 42). Forskningsprosjektet ble meldt inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD) for å overholde forskningsetiske krav. Hensynet til barn som informanter utdypes i retningslinjene fra De nasjonale forskningsetiske komiteene (NESH, 2016, pkt. 14). Det understrekes at barnet har særlig krav på beskyttelse. Det innebærer blant annet krav om samtykke og alderstilpasset informasjon. Prosjektleder innhentet frivillig samtykke fra både foresatte og barna ettersom informantene var under seksten år. Foresatte fikk skriftlig informasjon om prosjektets formål. Barna fikk alderstilpasset informasjon om prosjektets hensikt og krav til konfidensialitet, samt informasjon om at det ble tatt lyd- og videoopptak under henholdsvis individuelle intervjuer og fokusgruppeintervjuer. All data ble lagret på et sikkert område ved OsloMet, og blir slettet innen utgangen av 2019.

For å ta hensyn til barnets modenhet og alder ble ingen barn presset til å delta. Barna ble informert om at de når som helst i prosjektet kunne trekke seg som informant. Det ble presisert overfor barna at dersom de ikke ønsket å si noe foran andre barn, eller forskere var dette i orden. Intervjuene avsluttet med å spørre hvordan barnet opplevde intervjusituasjonen, samt om de ønsket å fortelle noe mer. Barna ble roset og takket for deltakelsen.

5.4. Metodiske overveielser for gjennomføring av intervjuer

Konteksteffekten handler om at det er en sammenheng mellom hvor intervjuet foregår og innholdet i intervjuet. Ingen kontekster er nøytrale, og forskere bør være klar over hvordan intervjukonteksten kan påvirke forskningsresultatet (Jacobsen, 2013, s. 92). Forskergruppen vurderte at skolen ville representere en trygg arena for gjennomføringen av intervjuene, for så mange som mulig av barna. Dersom barna var trygge i sine omgivelser ville det bidra til å skape tillitt mellom barn og forsker. Av hensyn til barnets modenhet og alder ble det vurdert som mest hensiktsmessig å gjennomføre fokusgruppeintervjuene før de individuelle intervjuene. Dette for å skape en relasjon til barnet i forkant av de individuelle intervjuene. Samtidig som at barnet, i en ny situasjon kunne få muligheten til å føle på mestring og trygghet. Fokusgruppeintervjuene ble også vurdert som potensielt krevende for barna. Dette fordi andre i gruppen kan dominere og at forskerne var ukjente for barnet. Det kunne derfor føre til at barnet fikk en opplevelse av intervjusituasjonen som utrygg, eller ukomfortabel. Forskergruppen vurderte det som mest hensiktsmessig å ha en forsker og en student i hver fokusgruppe. Dette for å i størst mulig grad opprettholde strukturen, forsøke å ivareta hvert enkelt barn og forhindre dominans.

Etablering av en relasjon og et tillitsforhold mellom forsker og barn ble lagt stor vekt på i forberedelsene til intervjuene. Betydningen av å gi aldersadekvat informasjon om forskningsprosjektet til barna i forkant og i starten av intervjuet ble ansett som et steg mot etableringen av et tillitsforhold. I starten av alle intervjuene fikk barna utdelt saft og kjeks, samt en OsloMet-button som symbolsk takk etter intervjuet. Barna ble også gitt anledning til å stille spørsmål underveis i intervjuet dersom noe var uklart. Forskeren informerte barnet på forhånd at ingen svar var rette eller gale. De fikk også bestemme selv om de ønsket å si noe, eller ikke. Det ble også gitt informasjon om at de samme bildene ville bli brukt i fokusgruppeintervjuene og de individuelle intervjuene. En bekreftende forsker i intervjuet kunne være med på å gjøre barnet trygt i intervjusituasjonen. En slik bekreftelse kunne skje verbalt, men da med fare for å avbryte barnet. Bekreftelsen kunne også gjennomføres ved å nikke bekreftende, eller ved å mumle samtykkende «m-mm» (Jacobsen, 2013, s. 99).

Intervjuene ga også forskerne mulighet til å observere barnets kroppsspråk, og dermed rom for å tilpasse seg barnet. For eksempel kunne barnets stillhet tyde på usikkerhet, kjedsomhet, manglende konsentrasjon, eller motsatt, dyp konsentrasjon mens barnet undersøkte bildene.

Det var felles enighet blant forskerne om at barna skulle få mulighet til å snakke åpent og fritt, uten avbrytelser. Det er imidlertid unntak der forskeren avbrøt barnas frie fortelling fordi han/hun ønsket å forsikre seg om at det barna sa var forstått rett. Et annet unntak var når forskeren ønsket at barna skulle utdype temaer som ble ansett som interessante. I tillegg måtte forskerne ved flere anledninger bryte inn i fokusgruppeintervjuene. Dette fordi enkelte barn i stor grad dominerte gruppen, eller fordi flere barn snakket samtidig. Jacobsen (2013) peker på betydningen av at et intervju blir avsluttet på en god måte (Jacobsen, 2013, s. 101). Noen av intervjuene ble avsluttet av forskeren på grunn av tidsmangel og andre ble avsluttet av barnet. Felles for alle avslutningene av intervjuene var at forskeren spurte barnet om det var noe han/hun ønsket å tilføye. Det ble også spurt hvordan de synes det var å være med i prosjektet. I etterkant av intervjuene er det kommet positive tilbakemeldinger fra barna, foresatte og skolen. En negativ tilbakemelding handlet om manglende informasjon om servering av kjeks under intervjuene, slik at barn med allergi kunne tilbys andre alternativer.

5.5. Forskerens forforståelse

Min posisjon i barnevernsfeltet er forankret i erfaring fra praksis og utdanning som barnevernspedagog, samt masterutdanning i barnevern ved OsloMet. Praksis fra barnevernsfeltet er imidlertid begrenset. Det har bestått av en praksisperiode i barneverntjenesten fra bachelorstudiet og nåværende arbeidserfaring fra barnevernsinstitusjon. Det som er felles for både praksis og forskningsfeltet er synet på barn som selvstendig og kompetent. Dette synet på barn var også en del av min forforståelse, og hadde innvirkning på hvordan jeg analyserte og fortolket materialet. Min antakelse var at barna kom til å gi mye informasjon knyttet til bildene. Søken etter å fange individers subjektive opplevelser, gir rom for å studere barn på deres premisser (Haugen, 2018, s. 44). Det krever imidlertid en redegjørelse av egen forforståelse, refleksjoner og antakelser om temaet (Tanggaard, 2017, s. 82). Analysen av materialet var induktiv, jeg forsøkte med det å gi rom for informantenes subjektive opplevelser. Forskeren vil imidlertid alltid påvirke resultatene i en kvalitativ studie (Heinskou, 2017, s. 106, 121), noe jeg har forsøkt å imøtekomme ved å redegjøre for egen posisjon og forforståelse.

5.6. Fokusgruppeintervju som bakgrunnsmateriale

De to fokusgruppeintervjuene ble brukt som bakgrunnsmateriale for analysen av de individuelle intervjuene. Fokusgruppeintervjuene var preget av bevegelse, latter og samsnalking. Samtidig var det også en forskjell i graden av uro i fokusgruppene. I den gruppen jeg deltok i, fikk barna tid til å få utløp for energi i forkant av fokusgruppeintervjuet. Dette fordi ingen skulle bruke rommet utover avtalt intervjutid. Bedre tid i gjennomføringen så ut til å resultere i at gruppen var roligere og mer fokuserte, sammenlignet med den andre gruppen. Gruppesammensetningen kan også ha påvirket forskjellene i gruppene. Like før oppstart av fokusgruppeintervjuene gjorde basisleder for Aktivitetsskolen forskergruppen oppmerksom på at en av gruppene kunne være en utfordrende sammensetning av elever. På det tidspunktet, ville en endring i gruppesammensetningene sannsynligvis også føre til uro, og de opprinnelige gruppesammensetningene ble derfor beholdt.

5.7. Analytisk tilnærming: Tematisk analyse

Braun og Clarke (2006) sin forståelse av tematisk analyse ble benyttet i analysen av alle de individuelle intervjuene, for å belyse hvordan bilder i intervju med barn kan bidra til å utvide deres beskrivelser av følelser. Tematisk analyse kjennetegnes som fleksibel, og egnet til å organisere og beskrive materialet som er rikt og detaljert (Braun & Clarke, 2006, s. 78). Forskningsspørsmålet er av en eksplorativ art, og intervjumaterialet var mangfoldig med fem bilder, barnas egen rekkefølge på bildene med tilhørende assosiasjoner og tegninger. Derfor falt valget på en fleksibel og pragmatisk analysemetode. Det overordnede fokuset i analysen var å fange barnas beskrivelser av bildene og følelser, uten å bli påvirket av egen forforståelse eller annen teori. På bakgrunn av dette var analysen induktiv, med fokus på det semantiske, altså det som sies eksplisitt (Braun & Clarke, 2006, s. 83). I tillegg hadde også analysen et todelt fokus. Den forsøkte å belyse hvordan bildene bidro til å utvide barnas beskrivelser av følelser, samtidig som den fokuserte på innholdet i form av hvilke tema og følelser barna formidlet i sine beskrivelser av bildene.

I første fase av analysen gjorde jeg meg kjent med materialet ved å lese individuelle intervjuer fra start til slutt, og deler av intervjuene hver for seg. Det ble gjort markeringer i teksten og notert ned forslag til koder. I den andre fasen ble kodene utarbeidet og i tredje fase ble kodene gjennomgått og plassert i temaer. I den fjerde fasen ble temaene og kodene revurdert, og de gjenstående temaene ble fremstilt i et tematisk kart. Temaene ble så definert og navngitt i fase fem, og analysen ble fremstilt skriftlig i sjette og siste fase (Braun & Clarke, 2006, s. 79, 87;

2017, s. 297). Tre temaer ble identifisert basert på innholdet i barnas beskrivelser og hvordan bildene så ut til å utvide barnas beskrivelser av følelser. Temaene presenteres (figur. 2) i avsnitt 6.3. Hvordan bilder i intervju med barn ser ut til å bidra til å utvide deres beskrivelser av følelser.

6.0. Funn

Før hovedfunnene presenteres, vil temaer fra fokusgruppeintervjuene som ble videreført av barna til de individuelle intervjuene og strukturelle forhold ved intervjuprosessen, bli belyst. Disse delene ved undersøkelsen anses som relevante å belyse, da de kan ha hatt betydning for barnas beskrivelser av bildene og følelsene. Dette vil også bli diskutert i artikkelen.

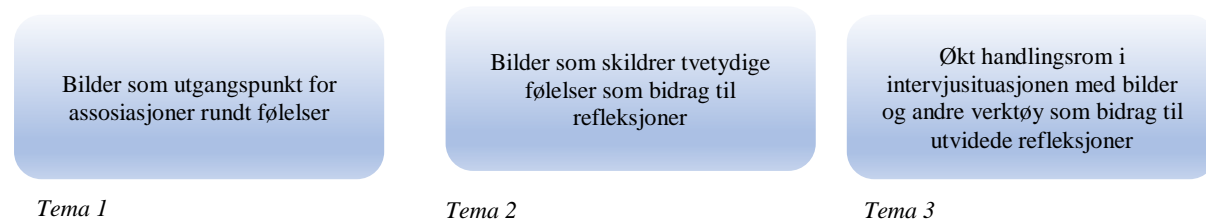
6.1. Temaer fra fokusgruppene som ble videreført i individuelle intervjuer

I gruppeintervjuene bygget flere av barna videre på temaer som ikke kunne spores til selve bildene. Barna hadde altså selv eller sammen med andre i gruppen, lagt disse temaene til bildene i det de ble tolket. Eksempler på slike temaer som ble forfulgt videre i individuelle intervju er «død» og «krig». Andre temaer som «sexing» (barnas uttrykk for samleie som gjentakende ganger førte til allmenn latter) og «vannmelon» (en lek der alt ble kalt «vannmelon») ble ikke nevnt i individuelle intervjuer.

6.2. Strukturelle forhold ved intervjuprosessen: Fra enkle til komplekse beskrivelser

I analysen av de individuelle intervjuene, ble det observert et mønster i samtlige av barnas beskrivelser av bildene og følelsene. Betegnelsen *fra enkle til komplekse beskrivelser* blir benyttet for å belyse dette overordnede mønsteret, og kan ses i sammenheng med tidsaksen i intervjuet. Intervjuene startet med at barna ble stilt spørsmål til bildene. Beskrivelsene barna ga betegnes som enkle, da de var konkrete og inneholdt få detaljer og utfyllende beskrivelser av følelser. Det skjedde så en endring i barnas beskrivelser, de ble gradvis mer komplekse. Denne endringen, fra enkle til komplekse beskrivelser, antas å ha sammenheng den fleksible intervjurammen og strukturen i intervjuene. De komplekse beskrivelsene kjennetegnes med at barna ga utfyllende beskrivelser av hendelsesforløp, samt utdypet ulike aspekter av følelser.

6.3. Hvordan bilder i intervju med barn ser ut til å bidra til å utvide deres beskrivelser av følelser

Figur 2. Tematisk kart

Det tematiske kartet presenterer tre ulike temaer som representerer hovedfunnene i analysen. Det første temaet *bilder som utgangspunkt for assosiasjoner rundt følelser*, belyser hvordan bildene kan gi barna et utgangspunkt for deres beskrivelser av følelser og hendelsesforløp som forklarer følelser. Barna gir flere beskrivelser av følelser til bildene. Temaer som lek, fantasilek, død og krig blir beskrevet i sammenheng med følelser som glad, trist, savn og redsel. Noen barn bruker elementer som er i bildet, og andre legger til nye elementer for å beskrive følelser. Deler av bildene, eller elementer i bildene blir også brukt som et symbol for følelser, eller til å representere en følelse. Andre bruker også karakterenes ansiktsuttrykk i bildene som utgangspunkt for å beskrive følelser.

Det andre temaet *bilder som skildrer tvetydige følelser som bidrag til refleksjoner* viser til variasjoner i beskrivelsene barna gir til de ulike bildene. Tvetydige følelser blir i denne sammenheng brukt for bilde to (sofa), fire (speil) og fem (skygge). Barnet er i hovedfokus i bildene, og det kan være utfordrende å tolke ansiktsuttrykk og hva som foregår i disse bildene. Det tredje temaet *økt handlingsrom i intervjusituasjonen med bilder og andre verktøy som bidrag til utvidede refleksjoner*, belyser hvordan kompleksiteten i barnas refleksjoner og beskrivelser om følelser øker når de får muligheten til å legge bildene i egen rekkefølge og lage egne tegninger. Dette funnet har på den ene siden en sammenheng med bildene i seg selv, men berører også aspekter ved intervjumetoden som den fleksible intervjurammen og strukturen på intervjuene. Artikkelen vil belyse funnene som er presentert med utdrag fra individuelle intervjuer. Betydningen av intervjurammen og strukturen, samt bildenes bidrag i seg selv vil også bli diskutert.

7.0. Diskusjon av metode: pålitelighet, gyldighet og overførbarhet

Metoden som er benyttet for å innhente det empiriske materialet, vil bli vurdert i lys av undersøkelsens pålitelighet, gyldighet og overførbarhet. Pålitelighet handler om vurdering av datainnsamling og kvaliteten på dataene. Vurderingen tar også høyde for mulig feilkilder. Påliteligheten er også knyttet til forskerens refleksivitet som kan gjøre forskningsprosessen transparent for andre. Undersøkelsens gyldighet handler om datamaterialets gyldighet. Har forskeren undersøkt det som er sagt skal undersøkes, eller ikke. Overførbarheten i kvalitativ forskning er knyttet til den analytiske prosessen. Gjennom beskrivelser og fortolkning av materialet kan kvalitative studier generaliseres (overføres) analytisk, men ikke statistisk slik som kvantitative studier (Leseth & Tellmann, 2018, s. 16-19; Ringdal, 2013, s. 248).

Det er flere faktorer ved analysen og metoden som er benyttet som kan ha påvirket undersøkelsen pålitelighet, gyldighet og overførbarhet. For det første består forskergruppen

for prosjektet av to forskere. Begge har god kjennskap til bildene fra boken, da den ene er forfatter av boken og den andre har lest boken. Dette har gitt dem et annet utgangspunkt for prosjektet. De har også andre erfaringer fra praksisfeltet. I tillegg til forskerne, består forskergruppen av meg og en annen medstudent. Begge med interesse for prosjektet, men uten kjennskap til boken eller bildene. Samtidig har vi også personlige erfaringer fra praksisfeltet. Det er forsøkt å forholde oss åpne til barnas subjektive erfaringer av bildene, gjennom deres beskrivelser, uten å i for stor grad påtvinge dem vår egen forforståelse. Metodekapittelet i kappen viser blant annet til vurderinger ved gjennomføringen av intervjuene.

For det andre vil sammensetningen av forskergruppen kunne påvirke innholdet i materialet. En forsker og en student hadde ansvar for hver sin fokusgruppe. I tillegg intervjuet alle to barn hver, det var dermed ikke de samme forskerne i alle intervjuene. På den ene siden kan dette være positivt fordi forskerens formål, forventninger, antakelser og forforståelse i intervjuene ikke er den samme. På den andre siden kan det by på utfordringer i forhold til forskernes ulike fokusområder og intervjuerfaring, eller ønske om hva barna skal utdype i intervjuene. I tilknytning til dette kan den semistrukturerte intervjuguiden både ha vært en styrke, og en begrensning for barna i intervjusituasjonen. Intervjuguiden gir forskerne mulighet til fleksibilitet og dermed anledning for å fremme barnas beskrivelser av følelser. Intervjuguiden kan imidlertid ha påvirket hvilke oppfølgingsspørsmål som ble stilt. Forskere kan ha stilt spørsmål som kan oppleves som lukkende eller ledende for barna, noe som kan ha forhindret barna til å fortelle mer. Et forsøk på å forsikre at barna fikk sagt det de ville, var å spørre om de ønsket å legge til flere spørsmål i intervjuene. Dette spørsmålet kunne ha bidratt til å utvide barnas beskrivelser på lik linje som spørsmålet om det var noe mer de ville si da intervjuet nærmet seg slutten. Samtidig kunne dette spørsmålet også bli tolket som krevende for noen av barna.

For det tredje kan bildene som er brukt i intervjuene også ha påvirket innholdet i materialet. På den ene siden kan de ha bidratt positivt til barnas beskrivelser og virket som en støtte i intervjuene. På den andre siden kan de ha påvirket barnas fokus bort fra deres egentlige perspektiv og refleksjoner eller forståelse av bildene. For det fjerde kan forskerens tilstedeværelse i intervjuet også ha hatt en påvirkning. Det er forsøkt å redusere noe i det skjeve maktforholdet ved å ta i bruk bilder, og ved å gjennomføre fokusgruppeintervjuene før individuelle intervjuer. Det er imidlertid utfordrende å bedømme hvilken betydning det kan ha

hatt. Det kan antas å ha ført til at barnet i større grad forteller ut fra egen interesse, fremfor hva de tror forskeren forventer av svar.

Tjora (2017) hevder at undersøkelsen gyldighet sikres og styrkes ved å redegjøre for hvordan forskningen er praktisert. Det innebærer å vise til valg av analyse og teori. Ved å gjøre dette kan forskningen bli transparent for andre og relevansen og presisjonen kan dermed vurderes (Tjora, 2017, s. 234). I kappens metodedel er det vist til ulike etiske og metodiske vurderinger. Det er også belyst valg av intervju som anses som best egnet for å belyse problemstillingen. I tillegg en beskrivelse om gjennomføringen av intervjuene og analysen, samt tilhørende metodiske vurderinger som eksempelvis vurdering av metoden i forhold til pålitelighet. Ved å vise til refleksjoner og gjennomføringen av stegene i forskningsprosessen, kan det styrke datamaterialets transparens og pålitelighet. Det gir rom for andres vurdering av oppgavens relevans og presisjon.

Undersøkelsens overførbarhet kan påvirkes av at det er benyttet en semistrukturert intervjuguide. Det kan dermed være utfordrende å si med sikkerhet om funnene kan overføres. Samtidig er det de individuelle intervjuene som er utgangspunktet for analysen. Fokusgruppeintervjuenes innhold er ikke analysert, men fokusgruppene er benyttet som bakgrunnsmateriale og temaer som ble videreført i individuelle intervjuer er belyst. Artikkelen vil imidlertid diskutere ulike aspekter ved fokusgruppeintervjuene. I tillegg er det kun tre av barna som tegnet. Selve tegningene er ikke analysert, men barnas beskrivelser til tegningene er analysert. Artikkelen viser imidlertid til forskning som støtter undersøkelsens funn. Det er forsøkt å gjøre det mulig for andre å vurdere om de kan dra nytte av erfaringene med intervjuguiden, rekrutteringsprosessen og analysen. Dette har foregått ved å bevisst redegjøre for ulike steg i forskningsprosessen, samt etiske og metodiske vurderinger.

Formålet med oppgaven er å belyse hvordan bruk av bilder i intervju med barn kan bidra til å utvide deres beskrivelser av følelser. Det empiriske materialet som er innhentet og analysert kan være et bidrag til nye forskningsspørsmål i fremtiden. Som for eksempel i hvilke situasjoner med barn og hvilken aldersgruppe barnevernspedagoger bør ta i bruk bilder og andre kreative verktøy i sine samtaler med barn. Det vil være nærliggende å anta at funnene kan ha relevans for, eller overføringsverdi for andre fagpersoner, forskere og foreldre som samtaler med barn.

8.0 Litteraturliste

- Alves, D. E. (2016). *Inni mamma*. Trondheim: Figenschou forlag.
- Ask, H. & Kjeldsen, A. (2015). *Samtaler med barn*. Oslo: Folkehelseinstituttet. Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2015/samtaler-med-barn--rapport-20154-pdf.pdf>
- Barnekonvensjonen. (1989). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett: Vedlegg 8. FNs konvensjon om barnets rettigheter med protokoller* (LOV-1999-05-21-30). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V. & Clarke, V. (2017). Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*, 12(3), 297-298. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1262613>
- Cappello, M. (2005). Photo Interviews: Eliciting Data through Conversations with Children. *Field Methods*, 17(2), 170-182. <https://doi.org/10.1177/1525822X05274553>
- Clark-Ibáñez, M. (2004). Framing the social world with photo-elicitation interviews.(Author Abstract). *American Behavioral Scientist*, 47(12), 1507. <https://doi.org/10.1177/0002764204266236>
- Clavering, E. K. & McLaughlin, J. (2010). Children's participation in health research: from objects to agents? *Child: Care, Health and Development*, 36(5), 603-611. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2010.01094.x>
- Docherty, S. & Sandelowski, M. (1999). Focus on qualitative methods - Interviewing children. *Research In Nursing & Health*, 22(2), 177-185. Hentet fra <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/%28SICI%291098-240X%28199904%2922%3A2%3C177%3A%3AAID-NUR9%3E3.0.CO%3B2-H>
- Eide, B. J. & Winger, N. (2003). *Fra barns synsvinkel Intervju med barn - metodiske og etiske refleksjoner*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Epstein, I., Stevens, B., McKeever, P. & Baruchel, S. (2006). Photo Elicitation Interview (PEI): Using Photos to Elicit Children's Perspectives. *International Journal of Qualitative Methods*, 5(3), 1-11. <https://doi.org/10.1177/160940690600500301>

- Fane, J., Macdougall, C., Jovanovic, J., Redmond, G. & Gibbs, L. (2018). Exploring the use of emoji as a visual research method for eliciting young children's voices in childhood research. *Early Child Development and Care*, 188(3), 359-374.
<https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1219730>
- Ford, K., Bray, L., Water, T., Dickinson, A., Arnott, J. & Carter, B. (2017). Auto-driven Photo Elicitation Interviews in Research with Children: Ethical and Practical Considerations. *Comprehensive Child and Adolescent Nursing*, 40(2), 111-125.
<https://doi.org/10.1080/24694193.2016.1273977>
- Harper, D. (2002). Talking about pictures: A case for photo elicitation. *Visual Studies*, 17(1), 13-26. <https://doi.org/10.1080/14725860220137345>
- Haugen, G. M., D. (2018). Barn som informanter: Etiske og metodiske utfordringer. I P. Kermit (Red.), *Marginalisering, sårbarhet, mestring: Metodiske utfordringer i praksisnær forskning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Heinskou, M. B. (2017). Fænomenologisk analyse - om forholdet mellom forsker og forskningsfelt. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (Red.), *Kvalitativ analyse: Syv traditioner* (s. 103-124). Latvia: Hans Reitzels Forlag.
- Holmsen, M. (1999). Samtalebilder og barnetegninger som del av en intervju-metode. *Spesialpedagogikk*, 3(99), 14-20. Hentet fra
<http://www.spesped.no/spesped/spesialpedagogikk3-99.pdf>
- Holmsen, M. (2002). *Samtalebilder - en vei til kommunikasjon med barn* Nks Forlaget.
- Holmsen, M. (2010). *Samtalebilder: Veileder* Cappelen Akademisk Forlag.
- Holmsen, M. (2011). *Samtalebilder og tegninger - en vei til kommunikasjon med barn i vanskelige livssituasjoner* Cappelen Damm Akademisk.
- Irwin, L., G. & Johnson, J. (2005). Interviewing Young Children: Explicating Our Practices and Dilemmas. *Qualitative Health Research*, 15(6), 821-831.
<https://doi.org/10.1177/1049732304273862>
- Jacobsen, D. I. (2013). *Forståelse, beskrivelse og forklaring: Innføring i metode for helse- og sosialfagene* (2. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Kanagasabai, S. P., Mirfin-Veitch, B., Hale, A. L. & Mulligan, H. (2018). A Child-centered Method of Interviewing Children with Movement Impairments. *Physical & Occupational Therapy In Pediatrics*, 38(3), 255-268.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1080/01942638.2017.1365322>
- Leseth, A. B. & Tellmann, S. M. (2018). *Hvordan lese kvalitativ forskning?* Oslo: Cappelen Damm AS.

- NESH. (2016). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Hentet 20.02.2019 fra <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Russell, L. (2007). Visual methods in researching the arts and inclusion: possibilities and dilemmas. *Ethnography and Education*, 2(1), 39-55.
<https://doi.org/10.1080/17457820601159042>
- Sommer, D. (2012). *Barn i senmoderniteten: Barndomspsykologiske perspektiver*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sommer, D. (2014). *Barndomspsykologi: Små barn i en ny tid* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Sparkling, R., Coke, S. & Minick, P. (2012). Qualitative data collection with children. *Applied Nursing Research*, 25(1), 47-53. <https://doi.org/10.1016/j.apnr.2010.02.005>
- Tanggaard, L. (2017). Fænomenologi som kvalitativ forskningsmetode. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (Red.), *Kvalitativ analyse: Syv traditioner* (s. 81-102). Latvia: Hans Reitzels Forlag.
- Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Vogl, S. (2015). Children's verbal, interactive and cognitive skills and implications for interviews. *Quality & Quantity*, 49(1), 319-338. <https://doi.org/10.1007/s11135-013-9988-0>
- Zartler, U. (2014). Photo interviews with children: Relating the visual and the verbal from a participation perspective. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 5(4.1), 629-648. <https://doi.org/10.18357/ijcyfs.zartleru.5412014>

Bruk av bilder i intervju med barn

- Et bidrag for å utvide barns beskrivelser av følelser

Martine Bjelland

Sammendrag

Denne studien undersøker hvordan bilder i intervju med barn kan bidra til å utvide barns beskrivelser av følelser i fokusgruppeintervjuer og individuelle intervjuer. Hovedfunnene var: 1) bilder som utgangspunkt for assosiasjoner rundt følelser, 2) bilder som skildrer tvetydige følelser som bidrag til refleksjoner, og 3) økt handlingsrom i intervjusituasjonen med bilder og andre verktøy som bidrag til utvidede refleksjoner. Samlet sett antyder studien at bildene kan bidra til å utvide barnas beskrivelser av følelser i et intervju. Hvorvidt et gitt bilde vil bidra til utvidede beskrivelser vil antakeligvis variere, men bildene kan være et bidrag for å tilpasse intervjurammen eller samtalen med utgangspunkt i barnets forutsetninger.

Nøkkelord: Intervjumetode, barn, bilder, følelser, illustrasjoner, affekt, emosjoner.

Abstract

This study explores how the use of images in individual and focus group interviews with children can enhance their descriptions of emotions. The main findings were: 1) images as a stimulus for associations connected to emotions, 2) images depicting ambiguous feelings as contribution to reflections, and 3) increased flexibility and agency in the interviews supported by the use of images, contributed to greater elaborations and expanded reflections on emotions. Overall, the study suggests that the use of images in an interview, can improve children's ability to describe emotions. It is likely that the effect of a given image will vary, but the images can contribute to customizing the interview structure, or the conversation based on the child's preconditions or developmental maturity level.

Keywords: Interview method, children, images, pictures, emotions, illustrations.

Innledning

I lys av den barnerettslige utviklingen på 1900-tallet har fokuset på å studere barn på deres egne premisser, fått økt oppmerksomhet. Frem til 1970-tallet ble barnet generelt ansett som sårbart og passivt, uten egne ressurser. Etter dette ble barnet betraktet som et selvstendig individ og en kompetent aktør (Haugen, 2018, s. 36; Sommer, 2014, s. 30, 36). Barnets rettigheter til medvirkning ble lovfestet i Barnekonvensjonen (Barnekonvensjonen, 1989, art. 12) som ble inkorporert i menneskerettsloven i 2003. Barnevernloven §6-3 viser også til særskilte bestemmelser om at barn på syv år eller yngre, som er i stand til å danne egne synspunkter, skal gis rett til å bli hørt (Barnevernloven, 1992, §6-3). Parallelt med den barnerettslige utviklingen, har også metodene for å studere barn endret seg. Fokuset er i større grad rettet mot å studere barn på deres egne premisser, der fagpersoner og forskere forsøker å forstå og studere barnets verden slik den fremstår for barnet. Det er i dag stor enighet om at barnets stemme, deres erfaringer og perspektiver kan gi verdifull informasjon (Ask & Kjeldsen, 2015, s. 39; Backe-Hansen & Frønes, 2012, s. 16-18; Haugen, 2018, s. 37-39).

Anerkjennelsen av barn som kompetente og selvstendige forutsetter at også barnevernspedagoger, andre profesjonsutøvere og forskere snakker med barna. Å studere barn på deres egne premisser, har ført til et økt fokus på bruken av såkalte barnevennlige metoder (Clark, Kjørholt & Moss, 2005; Horgan, 2016, referert i Haugen, 2018, s. 42). Kompetansen om barnets forutsetninger i intervju sammenheng har blitt betydelig styrket i takt med bedre forskningsmetoder fra blant annet utviklingspsykologien og barnepsykiatrien. Den økte kompetansen omfatter spesielt barnets språklige ferdigheter og kognitive utvikling (Ask & Kjeldsen, 2015, s. 9, 18; Jensen, 2012, s. 96). Samtidig har et økt fokus på ivaretagelsen av barnet under intervjuet eller samtalen foregått parallelt. Et bidrag er at intervjurammen eller rammene for samtalen, er tilrettelagt for barnet ved å ta i bruk bilder som et verktøy. Hensikten med bildene er å ivareta barnet og legge til rette for kommunikasjon og refleksjon. Samtidig er bildebruk i intervju et forsøk på å utjevne den skjeve maktbalansen mellom barnet og den voksne (Zartler, 2014, s. 629, 641).

Internasjonalt er "Photo Elicitation" en fremtredende forskningsmetode som anvender bilder i intervjuer. Flere hevder at bildene kan gi en annen type informasjon sammenlignet med andre intervjumetoder (Cappello, 2005, s. 170-171; D. Harper, 2002, s. 14). Nasjonalt er det relativt få norske studier som dokumenterer bruken av visuelle verktøy i intervju med barn. I en

rapport fra Folkehelseinstituttet (2015) *Samtaler med barn* er det viet lite oppmerksomhet til bilder som verktøy. Rapportforfatterne påpeker at bruken av bilder i intervju kan bidra til å utjevne maktbalansen mellom forsker og informant og viser til forskning som støtter dette (Ask & Kjeldsen, 2015, s. 41). Holmsen (2002, 2010) er en av få som har studert bruken av bilder i intervju med barn i norsk kontekst. Hun beskriver bruk av bilder i vanskelige samtaler med barn. Bildene vurderes som et positivt bidrag til å forenkle samtaler med barn, og til å berike barnas assosiasjoner og refleksjoner (Holmsen, 2002, s. 90; 2010, s. 10-11).

Holmsen (2002, 2010) sine erfaringer samsvarer i stor grad med internasjonal forskning på temaet. Til tross for positive erfaringer knyttet til bruk av bilder, etterlyser studier mer kunnskap om både forskningsprosessen, fremgangsmåten og hvilken effekt bildene har i intervjusammenheng (Epstein et al., 2006, s. 1-2; Fane et al., 2018, s. 359; Ford et al., 2017, s. 111-112; Holmsen, 1999, s. 19; Kanagasabai et al., 2018, s. 256; Russell, 2007, s. 39; Zartler, 2014, s. 630).

Denne studien har som formål å belyse hvordan bruk av bilder i intervju med barn kan bidra til å utvide deres beskrivelser av følelser. Det vil bli rettet fokus på hvordan bildene i seg selv kan være et bidrag for å utvide barnas beskrivelser. Samtidig som strukturen i intervjuene og intervjurammens betydning for funnene, også undersøkes. Problemstillingen i denne studien er: *Hvordan kan bruk av bilder i intervju med barn bidra til å utvide deres beskrivelser av følelser?*

Metode

Rekruttering og utvalg

Forskergruppen bestod av to forskere og to masterstudenter ved OsloMet. Undertegnede er en av studentene. Forskerne sendte ut en forespørsel om å intervju barn mellom syv og ni år ved en barneskole vest i Oslo. For å gjennomføre intervjuene uten forskningsmidler, måtte det foregå innenfor en tidsperiode på to måneder. Skolen ble valgt ut på bakgrunn av at en av forskerne selv hadde barn ved skolen, noe som forenklet kontakten med skolens ledelse.

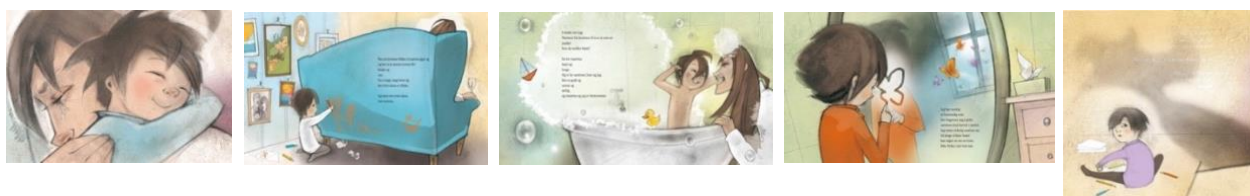
Forskerens barn var ikke syv eller ni år. Forskerne gjennomførte et møte med en representant fra Aktivitetsskolen for å tilpasse datainnsamlingen til skolens rutiner. Aktivitetsskolens leder sendte ut mail, og valgte ut en av lærerne fra 2.klasse som uttrykte interesse for prosjektet. Læreren delte ut informasjon om prosjektet til elever og foresatte.

Fjorten foresatte og barn på syv år leverte signert samtykkeerklæring for deltakelse i prosjektet. Barna ble fordelt i to fokusgrupper, med syv barn i hver gruppe. Åtte av barna deltok i et oppfølgende individuelt intervju. Fokusgruppene ble fordelt ut fra en alfabetisk klasseliste, der annethvert barn ble plassert i hver gruppe. Kjønnfordelingen ble gjennomgått for å sikre en jevn fordeling av gutter og jenter. Barna som deltok i individuelle intervjuer var bestemt før gjennomføringen av fokusgruppeintervjuene. De ble også fordelt fra klasselisten og på tvers av kjønn og fokusgruppe.

Denne studien baserer seg hovedsakelig på analysene fra åtte individuelle intervjuer. Funn fra fokusgruppeintervjuene ble benyttet der de var relevante for å belyse problemstillingen og andre aspekter ved intervjumetoden.

Intervjumetode

Gjennomføringen av fokusgruppeintervjuene og de individuelle intervjuene foregikk på barnas skole i Aktivitetsskoletiden. Den fleksible og semistrukturerte intervjuguiden og fem bilder ble brukt i alle intervjuene. Intervjuguiden siktet etter en balanse mellom å følge barnas naturlige assosiasjoner, refleksjoner og impulser. Samtidig skulle barna få tid til å formidle sin forståelse av bildene innenfor den gitte tidsrammen på en time. Bildene er illustrert av Line Halsnes (figur. 1) og inngår i barneboken *Inni mamma* skrevet av Alves, som var en av forskerne i prosjektet (Alves, 2016). Bildene ble laget med formål om å være tiltalende for barnelesere, formidle følelser og tvetydige emosjonelle situasjoner. En androgyn hovedkarakter (barnet) ble bevisst valgt, for å bidra til identifiseringen med hovedkarakteren, uansett kjønn. De to første spørsmålene ble stilt i hvert intervju “Hva ser du her?” og “Hvordan tror du de har det?”. “De” ble byttet ut med barnets oppfatning av personene i bildet som “Hvordan tror du *gutten* har det?”. Bildene ble i alle intervjuene lagt ut i bestemt rekkefølge fra bilde en til fem.

Bilde 1 “Klem”

Bilde 2 “Sofa”

Bilde 3 “Badekar”

Bilde 4 “Badekar”

Bilde 5 “Skygge”

Figur 1. Bilder 1 til 5
Bildene er illustrert av Line Halsnes

To fokusgruppeintervjuer ble gjennomført parallelt med én forsker som moderator og én masterstudent i hver gruppe. Forskergruppen intervjuet i tillegg to barn hver individuelt. De fire første individuelle intervjuene ble gjennomført dagen etter fokusgruppeintervjuene. Disse intervjuene bestod av to deler. Først ble barna stilt spørsmål til bildene. I den andre delen fikk barna mulighet til å legge ut bildene i egen rekkefølge, og ble bedt om å fortelle sin historie til bildene. En uke etter ble de fire siste individuelle intervjuene gjennomført. De fikk i tillegg muligheten til å tegne det de så i bildene. Med andre ord, bestod den tredje, og siste delen av intervjuet av at barna fikk tilbud om å tegne, dersom de ønsket det. Tre av fire barn tegnet. En time var satt av til å gjennomføre hvert individuelt intervju. Noen intervju varte i underkant av tjue minutter og andre opp mot en time, eller lengre. Det var ikke satt av en bestemt tidsbruk på hvert av bildene, men det var ønskelig å rekke gjennom alle. Hovedtanken var å i størst mulig grad følge barnets tempo, med mulighet for å gå tilbake til tidligere bilder.

Etikk

Forskningsprosjektet ble meldt inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD). Barnas deltakelse var frivillig, med mulighet for å trekke seg i løpet av prosjektet. Det er innhentet skriftlig samtykke fra barna og fra foresatte, ettersom barna var under 16 år. Barna fikk alderstilpasset informasjon om prosjektets hensikt og krav til konfidensialitet. Av hensyn til kvalitetssikring ble videopptak benyttet i fokusgruppeintervjuer og lydopptak benyttet i individuelle intervjuer. Intervjuene ble fortløpende transkribert av undertegnede og medstudent fra forskergruppen. All informasjon som er innhentet i forbindelse med prosjektet ble lagret på sikret område ved OsloMet, og blir slettet innen utgangen av 2019.

Forskerens forforståelse

Min posisjon i barnevernsfeltet er forankret i erfaring fra praksis med barn fra to til atten år, og utdanning som barnevernspedagog, samt masterutdanning i barnevern ved OsloMet. Dette utgjør grunnlaget for å betrakte barn som selvstendige og kompetente individer. Det grunnleggende synet på barn kan ha innvirkning på rollen som intervjuer og i analysen av materialet. Min antakelse var at barna kom til å gi mye informasjon om bildene. Analysen av materialet var induktiv, og jeg forsøkte med det å gi rom for informantenes subjektive opplevelser. Forskeren vil imidlertid alltid påvirke resultatene i en kvalitativ studie (Heinskou, 2017, s. 106, 121), noe jeg har forsøkt å imøtekomme ved å redegjøre for egen posisjon og forforståelse.

Tematisk analyse

De to fokusgruppeintervjuene er brukt som bakgrunnsmateriale for analysen av de individuelle intervjuene. Noen av temaene barna tar opp, som død og krig formidles videre av noen barn i individuelle intervjuer. Andre temaer som “sexing” (baras uttrykk for samleie som gjentakende ganger førte til allmenn latter) og “vanmelon” (en lek der alt ble kalt “vanmelon”) blir ikke nevnt. Fokusgruppeintervjuene var preget av uro, latter og en opplevelse av kaos. Samtidig var det også en forskjell i graden av uro og kaos. Den første gruppen fikk tid til å få utløp for energi i forkant av fokusgruppeintervjuet. Det resulterte i at gruppen var roligere og mer fokuserte, sammenlignet med den andre gruppen. Gruppesammensetningen kan også ha påvirket forskjellene i gruppene.

Den tematiske analysen av de individuelle intervjuene ble gjennomført etter Braun og Clarke (2006) sine seks faser. Analysen var induktiv. Det vil si at analysens utgangspunkt var å fange barnets perspektiv, uten å bli påvirket av annen teori eller egen forforståelse. Samtidig var også hovedfokuset rettet mot det semantiske, det som ble sagt eksplisitt (Braun & Clarke, 2006, s. 88; Haugen, 2018, s. 44). Analysen forsøkte på denne måten å bevare barnas beskrivelser slik de opprinnelig ble formidlet. I tillegg hadde også analysen et todelt fokus. Den forsøkte å belyse hvordan bildene bidro til å utvide barnas beskrivelser av følelser, samtidig som den fokuserte på innholdet i form av hvilke tema og følelser barna formidlet i sine beskrivelser av bildene.

I første fase gjorde jeg meg kjent med materialet ved å lese individuelle intervjuer fra start til slutt, og deler av intervjuene hver for seg. I den andre fasen ble kodene utarbeidet og i den tredje fasen ble kodene revurdert og plassert i temaer. Temaene og kodene ble gjennomgått på ny i fjerde fase, og de gjenstående temaene ble fremstilt i et tematisk kart. Temaene ble så definert og navngitt i fase fem, og analysen ble skriftlig fremstilt i sjette og siste fase. (Braun & Clarke, 2006, s. 79, 87; 2017, s. 297).

Funn

Tre temaer ble identifisert basert på innholdet i barnas beskrivelser og hvordan bildene så ut til å utvide barnas beskrivelser av følelser. Temaene var: 1) bilder som utgangspunkt for assosiasjoner rundt følelser, 2) bilder som skildrer tvetydige følelser som bidrag til

refleksjoner, og 3) økt handlingsrom i intervjusituasjonen med bilder og andre verktøy som bidrag til utvidede refleksjoner.

I tillegg til de tre hovedfunnene, ble det observert et mønster i samtlige av barnas beskrivelser av bildene og til følelsene. Beskrivelsene barna ga startet med å være enkle til å bli komplekse i løpet av intervjuet. Da barna ble stilt spørsmål til bildene i første del av intervjuet var beskrivelsene enkle og konkrete, uten detaljer og utfyllende beskrivelser av følelser. I løpet av intervjuet endret barnas beskrivelser seg til å bli komplekse. De komplekse beskrivelsene kjennetegnes med at barnas beskrivelser inneholdt flere detaljer, refleksjoner og utfyllende beskrivelser av hendelsesforløp, samt ulike aspekter av følelser.

De tre hovedfunnene vil bli belyst med utdrag fra barnas beskrivelser av bildene og følelsene fra de individuelle intervjuene.

Bilder som utgangspunkt for assosiasjoner rundt følelser

Noen barn bruker elementene i bildene og andre legger til nye elementer for å beskrive bildene og hendelsesforløp som forklarer følelser. Barna beskriver følelser som glad, trist, redd og savn. Temaer som lek, fantasilek, død og krig blir også beskrevet. Noen bruker deler av bildene som symboler for følelser, eller til å representere en følelse som for eksempel en sommerfugl. Andre bruker karakterenes ansiktsuttrykk som utgangspunkt for å beskrive følelsene i bildene.

Samtlige barn viser til flere følelser og tema i samme bildet. I det første bildet (klem) beskriver barna følelser ulikt. Utgangspunktet for denne beskrivelsen av bildet viser at barnet i stor grad bruker elementer som er i bildet. Hovedfokuset rettes mot mors tåre og guttens smil. Barnet legger imidlertid til et element, der mor og gutt har vært borte fra hverandre: *“Jeg tror at gutten har vært borte, også fant de hverandre, og da er mammaen glad av gledestårer, og gutten er så glad at han smiler” (Bilde 1, informant 7).*

En annen beskrivelse tar også utgangspunkt i mor og barnets synlige ansiktsuttrykk for å beskrive følelsene. Et annet element som blir lagt til er far og død som en forklaring til følelsene. Informanten beskriver det slik: *“Og gutten klemmer moren. Kanskje faren han, til gutten er død. Og da gråter moren også klemmer gutten mammaen fordi han tror at kanskje hun ikke skal. Han vet liksom ikke det” (Bilde 1, informant 1).*

I det andre bildet (sofa) blir også død og far lagt til av barnet for å beskrive følelsene i bildet slik: *“Ehm jeg tenker at han det litt trist siden kanskje pappaen er død” (Bilde 2, informant 3).*

I en annen beskrivelse brukes tegningen på sofaen som oppfattes som en hund av flere barn for å beskrive et hendelsesforløp for å forklare følelsene: *“Som kanskje, kanskje han har mistet hunden sin det er derfor han er lei seg” (Bilde 2, informant 2).*

Samtlige av barna påpeker at mor har det fint eller bra. En informant beskriver mors følelser som motsatt av guttens. Mors tilfredshet blir begrunnet med at hun er opptatt med, eller distraheret av TV-innholdet slik at hun ikke ser hvordan barnet har det: *“Ehm fint. Fordi når hun ser på tv så kommer hun liksom ikke på alt det når hun ser på det fordi da kommer hun liksom inn på tv i hodet sitt” (Bilde 2, informant 2).*

I det tredje bildet (badekar) blir følelsene til mor og barn beskrevet som at de er glade, har det morsomt, eller fint. Fantasilek og lek blir lagt til for å beskrive bildene av flere barn. Leken i dette bildet assosieres med noe positivt, der mor og barns relasjon tolkes som god og beskrives på denne måten: *“Ehhh, at de har det bra sammen. Og at de, ehh.. Leker, og at han er i badekaret og vasker seg” (Bilde 3, informant 8).*

Et annet barn legger til fantasi og fantasilek som et element for å beskrive det samme bildet (badekar) slik: *“Jeg tror gutten leker at han er på Antarktis også tror jeg han også tror jeg han da sier sånn ‘hei mamma jeg har gått meg vill på Antarktis øya kan du komme å redde meg’ ” (Bilde 3, informant 1).¹*

I det fjerde bildet (speil) blir sommerfuglene i stor grad brukt til å beskrive følelsene til barnet. I denne beskrivelsen får sommerfuglene en symbolsk betydning, der sommerfuglen representerer positivitet i forbindelse med at det ikke lengre er krig: *“Jeg tror han har det bra. Fordi det er ikke krig, for da er det ikke bomber her og sånt (peker mot vinduet) [...] så etter hvert så kommer sommerfuglen inn i vinduet [...] ” (Bilde 4, informant 7).²*

¹ For å vise til barnas interne dialog i beskrivelsene til bildene er de interne dialogene i sitatene markert slik: ‘

² Klammer som denne: [...] blir konsekvent brukt for å vise at jeg har tatt bort noe av barnas beskrivelser fra sitatet.

Død er fortsatt et gjennomgående tema i beskrivelsene flere barn formidler. I tillegg beskrives det også hvordan sommerfuglene har en positiv betydning. Sommerfuglene oppfattes som noe barnet i bildet liker, og barnet skal derfor tegne sommerfugler i en begravelse:

“Jeg tror kanskje ehm at henne hun har en familie også er det noen som kanskje er død i den også ser hun en sommerfugl også liker hun veldig godt sommerfugler også tegnet hun det også kanskje skulle hun tegne i begravelsen [...]” (Bilde 4, informant 1).

I det femte bildet (skygge) beskrives guttens følelser som å ha det bra, å være redd og overrasket. Et barn knytter handlingen å tegne til guttens følelser slik: *“Jeg tenker at han har det litt bra og skal tegne en tegning” (Bilde 5, informant 3).*

Andre barn retter fokus mot guttens ansiktsuttrykk i bildet for å beskrive følelsene. Begge barna tar utgangspunkt i ansiktsuttrykk for å beskrive følelsene, men tolker det ulikt. Den ene beskriver barnet i bildet som redd og den andre som at barnet har det vondt: *“Eller kanskje det kommer en som han aldri har sett før inn [...] Det ser ut som at han er litt redd” (Bilde 5, informant 2).*

Eller slik et annet barn beskriver det: *“Jeg tror han kanskje har litt sånn vondt [...] Fordi du ser på ansiktet hans at han ser litt forskrekket ut” (bilde 5, informant 1).*

Bilder som skildrer tvetydige følelser som bidrag til refleksjoner

Betegnelsen, tvetydige følelser, brukes for bilde to (sofa), fire (speil) og fem (skygge). Bildene kjennetegnes med at det kan være utfordrende å se, eller tolke karakterenes ansiktsuttrykk, men felles for bildene, er at barnet i bildet er i hovedfokus. For å belyse beskrivelsene barna ga til bildene som skildrer tvetydige følelser i kontrast til bilde en (klem) og bilde tre (badekar), vil utdrag fra barnas beskrivelser blir presentert.

Dette utdraget viser samtalen mellom forsker (F) og barn (B) under et individuelt intervju, samt kontrastene fra beskrivelsene av bilde en (klem) og bilde to (sofa). Det første utdraget fra et av barnas beskrivelser illustrerer i stor grad samtlige av barnas beskrivelser til det første bildet (klem). Først starter barnet å beskrive en måte bildet fremstår på, for så og starte på en ny beskrivelse uten åpenbar sammenheng:

Forsker (F): Hva ser du her for noe?
Barn (B): At kanskje mammaen er glad for å se gutten sin.
F: Mhm, det kan godt være.
B: Hm..
10 sekunders pause
B: Kanskje mammaen skal dra bort.
F: At mamma skal dra bort.
B: På ferie
(Bilde 1, informant 2).

En kontrast til dette vil bli illustrert med utdrag fra et av barnas beskrivelser til bilde to (sofa). Beskrivelsen barnet gir av bildet inneholder mange elementer, den er mer sammenhengende og utfyllende. Ulike aspekter ved både barnets følelser, men og en eventuell reaksjon fra mor blir også blir formidlet. Beskrivelsen til dette bildet gir et mer komplekst, og en helhetlig forståelse av hva barnet mener foregår i bildet:

F: Da er det dette bilde.
B: Jeg tror gutten tegner på sofaen siden det ikke var noen flere ark igjen. Også tror jeg at kanskje gutten prøver å tegne sånn. Kanskje faren er død også tegner han han og faren men så merker han at moren også merker han at han ikke burde gjort det fordi at moren kan bli veldig sint og lei seg. Så da angret han litt på hva han gjorde. Også tror jeg at han ... hadde lyst til å tegne på sofaen og at faren var død; også var det veldig mange som døde på den dagen. Så han tegner sånn litt noen mennesker i familien og kanskje hunden deres er død og sånt.
F: Mhm.
B: Også finner han ut at moren kan bli rasende på han og blir veldig, veldig lei seg.
F: Fordi han tegnet på sofaen?
B: Og da blir han også veldig lei seg fordi at han skal få kjeft eller han blir veldig redd.
(Bilde 2, informant 1).

Et annet eksempel som viser kontrastene i beskrivelsene av følelser på tvers av bilder er beskrivelsene av bilde tre (badekar) sammenlignet med bilde fire (speil). I det tredje bildet (badekar) er temaene som går igjen at barn og mor er glade. Følelsen glad knyttes i stor grad til handlingen å bade. I denne beskrivelsen av bildet kan en se at hovedfokuset er på at barnet bader. Utgangspunktet for beskrivelsen starter direkte i bildets handling. Badingen forbindes med noe positivt, men uten videre utdypelser:

F: Så jeg tenkte kanskje du kunne si hva du ser i det liksom. Hva som skjer eller hvordan det er.
B: Han har det liksom gøy også vasker han håret til moren også har han en badeand.
F: Ja.
B: Også spruter han masse skum.
(Bilde 3, informant 3).

Når barna beskriver det fjerde bildet (speil), er det synlig at fortellingene til bildet blir mer utfyllende og beskrivende. Flere av barna bygger videre på tidligere følelser og tema som død og savn. At barnet (omtalt som jente i bildet) ønsker å glede mor er også et av flere perspektiv

barna har på samme bilde. Temaet død trekkes tilbake i denne beskrivelsen og sommerfuglene gir positive assosiasjoner som blant annet beskrives på denne måten:

B: Jeg tror kanskje at ... hun har en familie også er det en som kanskje er død ... også ser hun en sommerfugl, også liker hun veldig godt sommerfugler også tegnet hun det også kanskje hun skulle tegne i begravelsen [...]

F: Mhm.

B: Også tror jeg hun er litt lei seg da fordi jeg ser at haken hennes går ned og ansiktet hennes går ned. Så jeg tror kanskje at noen er døde der [...] Så ser jeg også at hun har laget noen sånne fugler, jeg tror hun elsker sommerfugler. Så tror jeg hun tegner kanskje, kanskje skal lage teater for moren sin siden hun er litt lei seg. Så tror jeg kanskje hun tegner delene, hva hun skal gjøre.

(Bilde 4, informant 1).

Økt handlingsrom i intervjusituasjonen med bilder og andre verktøy som bidrag til utvidede refleksjoner

I den første delen av funnene er det vist barnas ulike utgangspunkt for beskrivelser av følelser, samt kontraster i beskrivelsene barna gir til ulike bilder. Det som også er interessant, er å se hvordan beskrivelsene utvikler seg når barna får muligheten til å endre på bildenes rekkefølge og lage egne tegninger. Det vil bli brukt et eksempel som belyser hvordan beskrivelsene gradvis blir mer komplekse, der barnet i større grad reflekterer over følelsene som formidles. Eksempelet illustrerer også at barnet endrer fokusområder når det får ulike måter å formidle beskrivelsene på: fra å legge ut bildene i egen rekkefølge og til å tegne.

I denne beskrivelsen fremgår det tydelig at det er død som er utgangspunktet for fortellingen. Barnet beskriver både hvordan gutten føler det og hvorfor. Dette blir også gjort med mor sine følelser. Samtidig blir også mor og gutt sine følelser beskrevet om hverandre, slik at man får en detaljert beskrivelse og forståelse av hvilken fortelling barnet ønsker å formidle. Gutten har her rollen som "trøster" overfor mor, da mor er trist fordi far har dødd. Fortellingen slutter imidlertid positivt med at gutten bader:

B: Men jeg tenker sånn først nå har han liksom vært på ferie.

F: Ja.

B: Også kommer han hjem og da har mammaen grint fordi faren er død. Men det vet jo ikke gutten og han er glad for å se moren sin. Også går liksom gutten inn på rommet sitt også vil han laget et stykke og gjøre moren glad siden hun gråt litt.

F: Ja.

B: Også lagde han sånn sommerfugl bilde teater også ville han gå ut å tegne i stua. Og da tegner han på ark og skriver et fint brev til moren, men så synes han det er kjedelig å tegne på ark så han tegner på sofaen istedenfor og da blir han veldig redd for å få kjeft. Også begynner han også sier han til moren sin 'kan jeg bade' og moren sier 'ja' også koser han seg i badekaret også ble det så mye skum at det rant over.

(Egen rekkefølge, informant 1).

Når barnet går fra å legge ut bildene i egen rekkefølge til å tegne, endrer barnet deler av beskrivelsen. I tillegg gir barnet også mer utdypende beskrivelser og refleksjoner til bildene og følelser, samt utdyper tidligere temaer som er beskrevet. Når barnet la ut bildene i egen rekkefølge var far død, men far blir ikke nevnt i beskrivelsen til tegningen. Gutten som tegner på sofaen blir imidlertid videreført og er barnets hovedfokus i tegningen og beskrivelsen. I tillegg endrer også barnet fortellingen til at gutten blir lei seg. Rollene byttes derfor da mor skriver et kort til gutten med mange hjerter for å vise hvor glad hun er i han. Fortellingen tar så en ny vending da moren og gutten snakker sammen om at gutten har tegnet på sofaen:

Men, nei han tror at moren skal bli sint, men hun blir ikke sint. Hun bare sier 'sånn skjer' [...] Man bør ikke bli sint fordi at hun (moren) er liksom grei... [...] Men mammaen sa at han ikke fikk lov til å gjøre det igjen: å tegne på sofaen. Og da sa han okei om du lover meg en ting: å ikke kjeft om jeg gjør noe galt. Det skal jeg love, sa moren [...] (Tegning, informant 1).³

Diskusjon av funn

Hovedfunn fra den tematiske analysen antyder at: bilder gir barna et utgangspunkt for assosiasjoner rundt følelser, bilder med tvetydige følelser ser ut til å gi flere refleksjoner, og kompleksiteten i barnas refleksjoner øker når de får større handlingsrom og frihet i intervjuet. Det sistnevnte funnet fremkommer når barna selv får legge bildene ut i egen rekkefølge, og når tre av barna tegner. Bildene i seg selv ser ut til å bidra til å utvide barnas beskrivelser av følelser. I tillegg bidrar fleksibiliteten i den åpne intervjurammen i kombinasjon med intervjuets struktur. Intervjurammens betydning i kombinasjon med bildenes bidrag til barnas beskrivelser av følelser, vil diskuteres i lys av relevant teori og tidligere forskning.

Den åpne intervjurammen og barnets gjenkjennelse i bildene

Forståelsen av barn er endret og med dette følger også nye og såkalte barnevennlige metoder (Haugen, 2018, s. 42). Hensikten med de barnevennlige metodene er å legge til rette for barns deltakelse, og for å fremme barnets perspektiv i et intervju eller samtale. Metoden som er benyttet i studien for å intervju barn tar i bruk bilder. Dette for å forsøke å tilpasse barnets modenhet, alder og forutsetninger i intervjuet.

³ Parentes blir brukt i barnas sitater for å vise til hvor jeg har lagt inn forklaringer til deres beskrivelser av bildene.

Den åpne intervjurammen har ingen begrensninger for hva barna kan fortelle om. Barna står fritt til selv å velge hva de ønsker å dele. Det ser ut til at barnas frihet i intervjuet, kombinert med bildene, skaper en avslappet og kreativ atmosfære slik også Epstein, Stevens, McKeever og Baruchel (2006) og Zartler (2014) påpeker (Epstein et al., 2006, s. 8; Zartler, 2014, s. 630). Barna tilfører mye og innholdsrik informasjon i intervjuene, der blant annet fantasi blir brukt for å beskrive et av bildene (bilde tre, badekar). Bildene kan på denne måten antas å bidra positivt til barnas beskrivelser. De har muligheten til å bruke elementer i bildene, noe flere gjør. Enkelte barn bruker hunden fra bilde to (sofa). Andre legger til nye elementer som “død” i sin fortelling. Samtidig trekker også flere barn inn “far” som et element som ser ut til å være savnet i bildene.

I både de individuelle intervjuene og fokusgruppeintervjuene ser bildene ut til å skape et felles eksternt fokus for barnet og forskeren. Det fører til at bildene virker som en “ice-breaker” (Zartler, 2014, s. 630). Bildene vekker barnas oppmerksomhet og interesse for å fortelle. Det er flere barn som refererer til egne erfaringer i bildene. Som for eksempel erfaringer fra å ha deltatt i begravelse, eller positive minner fra badetur med mor. Bildene kan med utgangspunkt i dette antas å ha en symbolsk effekt. De graver dypere i barnas bevissthet og på denne måten forsterkeres deres bidrag av informasjon i intervjuet. Bildene kan gi rom for å fremme barnets perspektiv på en annen måte enn hva ord alene kan (D. Harper, 2002, s. 13, 22-23), og til å beskrive følelser på en ufarlig og distansert måte, gjennom en tredje person som en form for eksternalisering (Lundby, 1998; White & Epston, 1990, referert i Haugland, Mauseth & Raknes, 2013, s. 14). Det ser imidlertid ut til at bildene som et bidrag for å utvide barnas beskrivelser av følelser virket best når barna kjenner seg igjen i bildene. Det er mest synlig i de individuelle intervjuene. I fokusgruppeintervjuene ser det ut til at gjenkjennelses aspektet spiller en mindre rolle. Dette fordi barna får mulighet til å høre hva andre sier og bygge videre på dette. Samtidig som de kan komme med andre perspektiver, assosiasjoner og refleksjoner til bildene. De ulike forståelsene av bildene førte derfor til at barna var delaktige i diskusjoner og støttet hverandres fortellinger i gruppene. Bildene kan på denne måten antas å skape en annen dynamikk i intervjuene som ikke nødvendigvis hadde kommet frem uten bildene (Clark-Ibáñez, 2004, s. 1524).

Strukturen i individuelle intervjuer og bildenes bidrag til barnas refleksjoner

Strukturen i de individuelle intervjuene ser ut til å ha betydning for hvordan, og i hvilken grad bildene beriket barnas refleksjoner. Den første delen av intervjuet bestod av at barna fikk se

ett og ett bilde. Forskeren stilte så åpne spørsmål til bildene. Som tidligere beskrevet ser det ut til at gjenkjennelse i bildet har betydning. I tillegg kan strukturen på intervjuet også antas å påvirke barnas refleksjoner. Når barna i intervjuet får mer ansvar og kontroll ved å selv legge ut bildene slik de vil, kommer refleksjoner og frie fortellinger i større grad frem. Dette forekommer også når barna tegner. Barna reflekterer i større grad rundt følelser og beskrivelsene de gir, der noen aspekter fra tidligere beskrivelser utdypes og andre faller bort. Forskeren trengte i mindre grad å stille spørsmål eller oppfølgingsspørsmål for at barnet skulle fortelle mer. Forskerens rolle ble mer bekreftende overfor det barnet fortalte. Det ser ut til at dynamikken i de individuelle intervjuene endres når barnet får en mer deltakende og aktiv rolle. Den endrede dynamikken i intervjuet er også påpekt av andre forskere. De ser også en endring knyttet til hvordan barna i større grad utdypes beskrivelsene og opprettholder interessen i intervjuet (Clark-Ibáñez, 2004, s. 1524; Ford et al., 2017, s. 122).

Bildene ser også ut til berike barnas refleksjoner i fokusgruppeintervjuene. Det er imidlertid vanskelig å anta om det er bildene i seg selv som fører til refleksiviteten alene, eller om det er dynamikken som oppstår i gruppen. Barna forstår bildene ut fra ulike perspektiver. De har også ulike refleksjoner knyttet til bildene. Det ser ut til at de ulike forståelsene av bildene utløser det refleksive aspektet hos flere barn. Dette fordi de bygger videre på hverandres beskrivelser, som betegnes som “chaining” (Eide & Winger, 2003, s. 69). Samtidig som dynamikken i gruppen stimulerer og utfordrer barna til å se andres perspektiv og forståelse til følelsene i bildene.

Som beskrevet antas det at strukturen i intervjuet har betydning for hvordan og i hvilken grad bildene beriket barnas refleksjoner, både når barna reflekterte over egne beskrivelser og assosiasjoner knyttet til bildene, men og til andre barns forståelse. Dette krever ulike ferdigheter av barna. Bildene som er benyttet i intervjuene illustrere realistiske karakterer, og når barn fortelle om bildene kan de få en bedre forståelse av erfaringer fra eget liv, men og bedre forståelse av egne og andres følelser. Refleksjonene rundt andres forståelse av bildene kan gradvis øke barnets selvinnsett, og kan være et godt rammeverk for utvikling av sosial kompetanse (L. J. Harper, 2016, s. 81,85; Holmsen, 2002, s. 27; 2011, s. 32; Maynard, Monk & Booker, 2011, s. 166-168).

Det ser ut til at strukturen i intervjuene er tilpasset barnas refleksjonsprosess. De trenger tid og rom for å organisere sine assosiasjoner til bildene. Dette for å kunne fortelle verbalt

hvordan de forstår bildene og følelsene i bildene. Samtidig som det skal være forståelig for barnet selv og forskeren. I intervjuene ble barnas beskrivelser gradvis mer komplekse. Det antas å ha sammenheng med strukturelle forhold ved intervjuprosessen som intervjuguiden. Større handlingsrom i intervjuet, der barna fikk bestemme over bildenes rekkefølge og tegne, samt at barna var tryggere i intervjusituasjonen, bidro til komplekse beskrivelser. Det ser derfor ut til at bildene kan berike barnas refleksjonsprosess og støtte barna i deres verbalisering av tanker. Samtidig som bildene også kan styrke barnet som en aktiv og kompetent deltaker slik også Zartler og Richter hevder (Zartler & Richter, 2014, s. 42).

Forskerens rolle og maktbalansen i intervjuene

Kommunikasjon med barn krever etisk bevissthet. Den åpne intervjurammen inneholder etiske aspekter. Forskeren må være bevisst på at det barnet forteller er det som engasjerer dem, både på det bevisste og ubevisste plan (Holmsen, 2011, s. 13). For noen barn kan bildene fremkalle assosiasjoner eller forsterke minner, som nødvendigvis ikke oppleves som positive. Ivaretakelsen av barna under intervjuet var derfor viktig for forskergruppen. Barna ble ikke bedt om å utdype tema som fremstod som sensitiv med åpenbar referanse til egne erfaringer. Etiske hensyn veide tyngre enn ønsket om å innhente relevant informasjon.

Et annet etisk aspekt innenfor forskningen er maktbalansen mellom barn og forsker. Forskeren er kjent med intervjusituasjonen og har bedre verbale ferdigheter (Haugen, 2018, s. 42). Bildene i intervjuet ser ut til å lette på den ukjente situasjonen barnet er i. Dette fordi bildene er i fokus og opptar barnas interesse og oppmerksomhet (Tønnessen, 2012, s. 146). Det gjør at barna ikke trenger å ha øyekontakt eller snakke direkte til forskeren (Epstein et al., 2006, s. 2; Ford et al., 2017, s. 116). Samtidig var det også synlig at noen barn, spesielt i de individuelle intervjuene, ikke var like komfortable som andre. Et av barna beskriver dette og foretrekker grupper, fremfor individuelle intervju. Det følte tryggere å snakke med andre barn, og de kunne hjelpe hverandre når de fortalte om bildene.

Maktbalansen i fokusgruppene ser ut til å være mer balansert. Barna snakket mye og samtidig som andre. Forskerens rolle ble dermed mindre fremtredende, da barna i større grad styrte intervjuet. I de individuelle intervjuene kom forskerens rolle og den skjeve maktbalansen mer til syne. Det krevde mer av barna å delta i individuelle intervjuer. Forskeren måtte derfor ta en mer aktiv rolle. Selv om formålet med intervjuene var å få innsikt i barnas beskrivelser om følelser, kan en se at forskeren i større grad stiller flere

ledende og lukkede spørsmål. I noen tilfeller ser det også ut til at forskeren begrenser barnets frie fortelling ved å stille et nytt spørsmål for tidlig. Det kan hindre at forskeren får innsikt i barnas fokusområder. Forskerens ledende rolle ble imidlertid mindre synlig når barna selv la ut bilder og når de tegnet. Som beskrevet i forrige diskusjonsavsnitt endret dynamikken i de individuelle intervjuene seg. På bakgrunn av dette kan det antas at maktbalansen også utjevnet seg. Dette som et resultat av at barna i større grad fikk flere muligheter, kontroll og en mer delaktig rolle i intervjuet. Det kan derfor antas at bildene og strukturen i intervjuet kan ha påvirket forholdet mellom forsker og barn positivt.

En annen faktor som også kan ha påvirket forholdet mellom forsker og barn, er at fokusgruppeintervjuene ble gjennomført før de individuelle intervjuene. Dette for å ivareta barnets behov for forutsigbarhet i en ny situasjon. Tilbakemeldingene fra barna har vært at de synes det var gøy å delta både i individuelle intervjuer og i fokusgrupper. De forteller at det har vært en positiv opplevelse, at det har vært gøy å fortelle og bli lyttet til. Alle intervjuene ble avsluttet med å rose barna og takke for at de ønsket å delta.

Avslutning

Denne studien belyser hvordan bruk av bilder i intervju med barn kan bidra til å utvide deres beskrivelser av følelser. Flere følelser og tema blir presentert til alle bildene, men med ulike utgangspunkt. Tema som død, krig og savn i kombinasjon med følelsene glad og trist er gjennomgående. Funnene viser at det er variasjoner i barnas beskrivelser av bildene. Det som er felles, er at bildene ser ut til å være et bidrag for å utvide barnas beskrivelser av følelser. Det er også belyst hvordan strukturelle forhold ved intervjumetoden i kombinasjon med bildene har betydning for barnas beskrivelser.

Barnets gjenkjennelse i bildene ser ut til å betyde noe for hvor detaljerte og utfyllende beskrivelsene er. Dette fordi barna bruker både elementer i bildene, og referanser til seg selv når de forteller om følelser. Strukturen i intervjuet vurderes å passe med barnas refleksjonsprosess og behov for tid i intervjusituasjonen. Det ser ut til at samtlige barn trenger lengre tid for å starte tankeprosessen i individuelle intervjuer, sammenlignet med fokusgruppeintervjuene. Når barna gis tid og rom i intervjusituasjonen, så kommer også de komplekse beskrivelsene frem. I tillegg er beskrivelsene også mer detaljerte og berører ulike

aspekter av følelser når barna selv legger ut bildene i egen rekkefølge. Dette er også synlig når tre av barna tegner.

Forskerens rolle og etiske aspekter kan også påvirke barnas beskrivelser til bildene. Det er synlig at forskerne ved noen anledninger kan ha stilt spørsmål som fremstår som ledende eller lukkede for barna. Det kan føre til at barnets perspektiv på følelser faller bort, til fordel for forskerens fokusområde. Bildene ser ut til å ha en positiv påvirkning på maktbalansen mellom barn og forsker i både fokusgruppeintervjuene og de individuelle intervjuene. Slik funnene antyder, kan bildene gi barna nødvendig distanse for å snakke om følelser. Samtidig som de støtter barna i deres verbalisering av tanker.

Studien har også begrensninger. Bildene som er benyttet i intervjuet kan ha påvirket innholdet i materialet. Det er vist til at bildene kan virke som en støtte for barnas refleksjoner og beskrivelser av bildene. Samtidig kan det antas at bildene også kan legge begrensninger for barnets perspektiv (Tønnessen, 2012, s. 146). Bildene kan rette barnas fokus bort fra deres opprinnelige perspektiv og refleksjoner, til fordel for innholdet i bildene. I tillegg er det ukjent om barna har kjennskap til boken bildene er hentet fra. Informasjonen barna gir viser imidlertid til temaer som død og krig som ikke inngår i boken. Forskerens rolle i intervjuet kan også ha påvirket innholdet i intervjuene. Studien baserer seg på åtte individuelle intervjuer og to fokusgruppeintervjuer med barn på syv år fra en ressurssterk skole vest i Oslo. Funnene er dermed basert på et begrenset antall informanter, fra et avgrenset geografisk område. Det kan dermed stilles spørsmål til om utfallet av studien ville vært den samme med barn fra et annet geografisk område. Til tross for studiens begrensninger, samsvarer funnene med forskning på temaet.

Funnene fra undersøkelsen kan være relevante for å utarbeide intervjuemetoder som kan benyttes både i praksisfeltet og i forskning. Bildene ser ut til å ha positiv betydning på barnas beskrivelser av følelser. Å tilrettelegge for barn i en intervjusituasjon eller en samtale, anses som et steg i riktig retning i utviklingen av metoder som er tilpasset barnets forutsetninger. Å ta i bruk bilder er en av flere måter å gjøre dette på. Ved å ta i bruk en fleksibel intervjuemethode, der barna gis mulighet til å få større frihet og handlingsrom til å uttrykke seg på, anses som betydningsfullt i anerkjennelsen av barn som kompetente aktører. Fremtidig forskning bør dermed videreutvikle bruk av bilder og andre verktøy i intervju og samtaler med barn. Betydningen av en åpen og fleksibel intervjusituasjon med fokus på å utforske

barnas beskrivelser fremfor å undersøke eller avdekke, bør undersøkes videre. Dette fordi funnene antyder at barna gir mindre utdypende beskrivelser ved begrenset handlingsrom, som når forskeren stiller spørsmål og svar i en mer begrenset intervjusituasjon. Derfor bør fokuset rettes mot åpne intervjurammer som legger til rette for at barnet får delta aktivt i intervjuet eller samtalen, når undersøkelsens formål er å undersøke eller avdekke barns kjennskap til følelser.

Litteraturliste

- Alves, D. E. (2016). *Inni mamma*. Trondheim: Figenschou forlag.
- Ask, H. & Kjeldsen, A. (2015). *Samtaler med barn*. Oslo: Folkehelseinstituttet. Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2015/samtaler-med-barn--rapport-20154-pdf.pdf>
- Backe-Hansen, E. & Frønes, I. (2012). Hvordan forske på og med barn og unge? I E. Backe-Hansen & I. Frønes (Red.), *Metoder og perspektiv i barne- og ungdomsforskning* (s. 11-32). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Barnekonvensjonen. (1989). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett: Vedlegg 8. FNs konvensjon om barnets rettigheter med protokoller* (LOV-1999-05-21-30). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V. & Clarke, V. (2017). Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*, 12(3), 297-298. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1262613>
- Cappello, M. (2005). Photo Interviews: Eliciting Data through Conversations with Children. *Field Methods*, 17(2), 170-182. <https://doi.org/10.1177/1525822X05274553>
- Clark-Ibáñez, M. (2004). Framing the social world with photo-elicitation interviews.(Author Abstract). *American Behavioral Scientist*, 47(12), 1507. <https://doi.org/10.1177/0002764204266236>
- Eide, B. J. & Winger, N. (2003). *Fra barns synsvinkel Intervju med barn - metodiske og etiske refleksjoner*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Epstein, I., Stevens, B., McKeever, P. & Baruchel, S. (2006). Photo Elicitation Interview (PEI): Using Photos to Elicit Children's Perspectives. *International Journal of Qualitative Methods*, 5(3), 1-11. <https://doi.org/10.1177/160940690600500301>
- Fane, J., Macdougall, C., Jovanovic, J., Redmond, G. & Gibbs, L. (2018). Exploring the use of emoji as a visual research method for eliciting young children's voices in childhood research. *Early Child Development and Care*, 188(3), 359-374. <https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1219730>

- Ford, K., Bray, L., Water, T., Dickinson, A., Arnott, J. & Carter, B. (2017). Auto-driven Photo Elicitation Interviews in Research with Children: Ethical and Practical Considerations. *Comprehensive Child and Adolescent Nursing*, 40(2), 111-125. <https://doi.org/10.1080/24694193.2016.1273977>
- Harper, D. (2002). Talking about pictures: A case for photo elicitation. *Visual Studies*, 17(1), 13-26. <https://doi.org/10.1080/14725860220137345>
- Harper, L. J. (2016). Preschool Through Primary Grades Using Picture Books to Promote Social-Emotional Literacy. *YC Young Children*, 71(3), 80-86.
- Haugen, G. M., D. (2018). Barn som informanter: Etiske og metodiske utfordringer. I P. Kermit (Red.), *Marginalisering, sårbarhet, mestring: Metodiske utfordringer i praksisnær forskning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Haugland, B. S. M., Mauseth, T. & Raknes, S. (2013). *Psykologisk førstehjelp i førstelinjetjenesten: Implementering og evaluering*. Oslo. Hentet fra http://solfridraknes.no/filer/PF_rapport_ferdig_1.pdf
- Heinskou, M. B. (2017). Fænomenologisk analyse - om forholdet mellom forsker og forskningsfelt. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (Red.), *Kvalitativ analyse: Syv traditioner* (s. 103-124). Latvia: Hans Reitzels Forlag.
- Holmsen, M. (1999). Samtalebilder og barnetegninger som del av en intervju-metode. *Spesialpedagogikk*, 3(99), 14-20. Hentet fra <http://www.spesped.no/spesped/spesialpedagogikk3-99.pdf>
- Holmsen, M. (2002). *Samtalebilder - en vei til kommunikasjon med barn* Nks Forlaget.
- Holmsen, M. (2010). *Samtalebilder: Veileder* Cappelen Akademisk Forlag.
- Holmsen, M. (2011). *Samtalebilder og tegninger - en vei til kommunikasjon med barn i vanskelige livssituasjoner* Cappelen Damm Akademisk.
- Jensen, T. K. (2012). Intervjuer med barn og unge i spesielt vanskelige livssituasjoner - kan vi snakke med barn om alt? I E. Backe-Hansen & I. Frønes (Red.), *Metoder og perspektiver i barne- og ungdomsforskning* (s. 95-120). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kanagasabai, S. P., Mirfin-Veitch, B., Hale, A. L. & Mulligan, H. (2018). A Child-centered Method of Interviewing Children with Movement Impairments. *Physical & Occupational Therapy In Pediatrics*, 38(3), 255-268. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/01942638.2017.1365322>
- Maynard, A. S., Monk, J. D. & Booker, K. W. (2011). Building Empathy through Identification and Expression of Emotions: A Review of Interactive Tools for

- Children with Social Deficits. *Journal of Creativity in Mental Health*, 6(2), 166-175.
<https://doi.org/10.1080/15401383.2011.579874>
- Russell, L. (2007). Visual methods in researching the arts and inclusion: possibilities and dilemmas. *Ethnography and Education*, 2(1), 39-55.
<https://doi.org/10.1080/17457820601159042>
- Sommer, D. (2014). *Barndomspsykologi: Små barn i en ny tid* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Tønnessen, E. S. (2012). Bilder og lyd i dokumentasjon, metode og analyse. I E. Backe-Hansen & I. Frønes (Red.), *Metoder og perspektiver i barne- og ungdomsforskning* (s. 138-157). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Zartler, U. (2014). Photo interviews with children: Relating the visual and the verbal from a participation perspective. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 5(4.1), 629-648. <https://doi.org/10.18357/ijcyfs.zartleru.5412014>
- Zartler, U. & Richter, R. (2014). My Family through the Lens. Photo Interviews with Children and Sensitive Aspects of Family Life. *Children & Society*, 28(1), 42-54.
<https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2012.00447.x>

Vedlegg

Vedlegg 1: Godkjenning av Norsk senter for forskningsdata (NSD)

Daniele Evelin Alves
Arbeidsforskningsinstituttet Høgskolen i Oslo og Akershus
Postboks 4 St. Olavs plass
0130 OSLO

Vår dato: 09.05.2017

Vår ref: 53687 / 3 / LB

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 17.03.2017. Meldingen gjelder prosjektet:

53687	<i>Å se inn i andre. Barns oppfattelser av andre menneskers følelser</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Høgskolen i Oslo og Akershus, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Daniele Evelin Alves</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.12.2018, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Kjersti Haugstvedt

Lene Christine M. Brandt

Kontaktperson: Lene Christine M. Brandt tlf: 55 58 89 26

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Prosjektet er et pilotprosjekt, hvor hensikten er å utvikle nyskapende metoder for intervjuer med barn. Personvernombudet legger til grunn at forsker på forhånd avklarer gjennomføring av prosjektet med ledelsen i de aktuelle skolene.

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er hovedsakelig godt utformet, såfremt dato for prosjektslutt redigeres til 31.12.2018, jf. epost mottatt 03.05.2017. Det kan også gjerne presiseres enda tydeligere at alle personopplysninger anonymiseres, og lyd- og videoopptak slettes, senest ved prosjektslutt. Videre bør delsetningen "Deltakere vil bli anonymisert (...)" presiseres slik at det tydelig fremgår at "Deltakere vil bli anonymisert i alle publikasjoner fra prosjektet (...)". Det kan gjerne også opplyses om at foresatte har anledning til å på forhånd få se intervjuguide/illustrasjoner dersom de ønsker det.

Merk at når barn skal delta aktivt, er deltagelsen alltid frivillig for barnet, selv om de foresatte samtykker. Barnet bør få alderstilpasset informasjon om prosjektet, og det må sørges for at de forstår at deltakelse er frivillig og at de når som helst kan trekke seg dersom de ønsker det.

I lys av prosjektets tematikk og spørsmålene i intervjuguiden tas det høyde for at det vil kunne behandles sensitive personopplysninger om helseforhold (i vid forstand).

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Høgskolen i Oslo og Akershus sine interne rutiner for datasikkerhet.

Forventet prosjektslutt er 31.12.2018. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette digitale lyd-/bilde- og videoopptak

Vedlegg 2: Forfatterveiledning Tidsskriftet Norges Barnevern

INNLEVERING AV MANUS

Før du sender inn ditt manuskript til redaksjonen ber vi om at du leser forfatterveiledningen nøye, og sjekker at:

- Forfatteropplysningene er fullstendige
- Antall tegn med mellomrom ikke overskrider maksimumsgrensen
- Noter og referanser er i henhold til veiledningens standard
- Et kort abstrakt og nøkkelord på engelsk og norsk/svensk/dansk er inkludert

Manuskripter sendes til redaksjonen per e-post for vurdering: redaksjon@barnevernsambandet.no.

KRAV TIL ARTIKLER

Tidsskriftet Norges Barnevern tar imot både fagartikler og vitenskapelige artikler.

Fagartikler og vitenskapelige artikler bør ikke overstige **6–7000** ord. Litteraturliste og eventuelle noter kommer i tillegg. Debattinnlegg eller andre faglige bidrag bør ikke overstige **700** ord.

Tidsskriftet benytter fire grader av overskrifter. Artikkelen tittel og undertittel, avsnittstittel og undertittel i den løpende teksten. Marker gjerne tittelgraden i parentes.

Manuskriptet skal inneholde følgende:

- Forfatternavn, tittel, arbeidssted, adresse, e- postadresse (Merk: legges i egen fil om artikkelen ønskes fagfelleverdert)
- Artikkeltittel
- Kort sammendrag som vil brukes som ingress
- Artikler som ønskes fagfelleverdert skal også ha et engelsk sammendrag på inntil 120 ord samt nøkkelord på henholdsvis engelsk og norsk.
- Nummererte sluttnoter
- Litteraturliste, alfabetisk ordnet
- Forfatterfoto

REFERANSER

Tidsskriftet bruker referansestilen APA. Disse nettstedene kan konsulteres for en innføring i hvordan referanser føres:

- <http://sokogskriv.no/kildebruk-og-referanser/referansestiler/apa-6th/>
- <http://kildekompasset.no/referansestiler/apa-6th.aspx>.

APA bruker forfatter og årstall i referanser. Når man refererer eller oppsummerer en kilde settes forfatterens etternavn og årstall i parentes i teksten på denne måten: (Andersen, 2011; Andreassen, 2004; Askheim, 2009). Hvis referansen har to eller flere forfattere benyttes &-tegnet: (Deegan & Anderson 2006).

Referanselisten skrives til slutt etter hovedteksten. Referanselisten føres alfabetisk på første forfatters etternavn.

Manuskripter som ikke følger stilen, blir sendt tilbake til forfatteren.

DOI-REFERANSER

Referansene skal alltid inkludere DOI (digital object identifier) for kilder som har dette. DOI skal være en klikkbar URL og plasseres til sist i referansen. Hvis du er usikker på hva DOI-koden til en referanse er, eller om en DOI-kode finnes, kan du gjøre et raskt søk etter tittel, forfatternavn osv. på <http://search.crossref.org/>

SITAT I TEKSTEN

Sitater markeres med hermetegn inne i teksten. Sitater over 3 linjer skal være i 10 punkt, enkel linjeavstand, 0,5 cm innrykk fra venstre marg og skal ikke markeres med hermetegn. Enkle hermetegn på sitat inne i et sitat. Avkorting av et sitat markeres slik: [...].

Hermetegnene skal vendes rett vei: “...” eller ‘...’ (Oppskrift: Finn Symbol på Insert-menyen i Word, velg “Special characters” og “Double opening quote” eller “Double closing quote” (evt. ‘Single opening/closing quote’ for sitat inne i sitat).

TABELLER, FIGURER OG ILLUSTRASJONER

Disse nummereres fortløpende. Marker hvor i manuskriptet hvert element skal plasseres, slik [tabell 1 omtrent her].

Antall tabeller, figurer og illustrasjoner bør begrenses, og tabeller og figurer bør være selvforklarende og ha korte overskrifter. Av hensyn til sitatretten må alle illustrasjoner være relevante og anses som komplement til teksten.

Alle tabeller, figurer og illustrasjoner som benyttes i manuskriptet må være tillatt å publisere open access. Dersom det ikke er forfatteren selv som har laget figuren, skal navnet på tegner eller fotograf oppgis i figurteksten. Forfatteren innhenter selv tillatelse til bruk av tidligere trykte illustrasjoner. Illustrasjoner må ha oppløsningsgrad på minst 300 dpi.

PUBLISERINGSETIKK

Redaksjonen er opptatt av at det som publiseres i tidsskriftene, er av høy faglig kvalitet og følger internasjonale etiske standarder for vitenskapelig publisering. Tidsskriftet følger retningslinjene til [Committee of Publication Ethics \(COPE\)](#).

VURDERINGSPROSESSEN

Tidsskriftet benytter fagfeller for å sikre den vitenskapelige kvaliteten til artiklene. Innkomne bidrag blir først vurdert av ansvarlig redaktør med tanke på relevans og kvalitet. Tidsskriftet følger tosidig anonymitets-prinsipp: både forfatter og fagfelle er anonyme for hverandre. Derfor må manuset anonymiseres før det sendes inn, dvs. forside med forfatternavn og -omtaler sendes inn som separat dokument og selvreferanser må anonymiseres. Redaksjonen konkluderer på grunnlag av fagfellevurderingene og videreformidler disse kommentarene og eventuelle endringsforslag til artikkelforfatteren.

Dersom et medlem av redaksjonen er forfatter, håndteres manuskriptet av noen uten tilknytning til redaksjonen og forfatter holdes utenfor beslutningsprosessen for manuskriptet.

ETTER PUBLISERING

Forfatter vil motta pdf av artikkelen når den er publisert.

Publisering av artikkel i tidsskriftet er underlagt bestemmelsene i *Normalkontrakt for utgivelse av litterære verk i tidsskrift* utarbeidet av Den norske Forleggerforening og Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening. Se også informasjonsbrev fra Universitetsforlaget om *Normalkontrakt for utgivelse av litterære verk i tidsskrift*, samt informasjon om egenarkivering av artikkelen.

SKRIVETIPS

Sjekkliste for vitenskapelige artikler, fagfelleverderte

1. Er artikkelen relevant for Tidsskriftet Norges Barneverns interesseområde, det feltet tidsskriftet skal dekke?
2. Er hensikten, formålet med artikkelen klart formulert, svarer artikkelen på / oppfyller den sitt eget prosjekt?
3. Er artikkelen bygget opp i tråd med prinsippene for vitenskapelige artikler (Formål, metode, forskning og data, drøfting og konklusjon)?
4. Er artikkelen fundert på relevant og oppdatert faglitteratur fra inn og utland?
5. Er litteraturlisten fullstendig, følger den malen APA 6th som er den gjeldende for tidsskriftet?
6. Foreligger det sammendrag og nøkkelord på norsk og engelsk?
7. Er artikkelen innenfor tillatt lengde på 7000 tegn? Hvis ikke **kort ned** for artikkelen sendes til vurdering.

Generelle skrivetips

1. Hold fokus på alle nivåer, på overordnet nivå, i kapitler, i avsnitt og i setninger.
2. Disponer artikkelen grundig. Det gjør det enklere å holde fokus.
3. Korte, klare setninger fungerer bedre enn lange setninger med mange innskudd. Skriv heller to korte, **fullstendige** setninger enn en lang. Det er ingen skam å sette punktum. En leservennlig periode har sjelden mer enn 22 til 25 ord.
4. Si én ting om gangen.
5. Sørg for at hovedverbet kommer langt til venstre i setningen, og spre resten av innholdet til høyre.
6. Tenk på hvem leseren er. Faguttrykk er OK innenfor feltet man forventer at leseren befinner seg i. For øvrig bør man ha et bevisst forhold til faguttrykk fra andre felt, vitenskapelige ord og uvanlige
7. Vær mest mulig konkret.
8. Varier ordvalg og språk, men pass på at stil og normvalg er gjennomført gjennom hele artikkelen. (Dette kan være en utfordring om det er flere forfattere). Stilbrudd og ligende er imidlertid tillatt om det ligger en hensikt bak.
9. Bruk komma riktig. Det kan være avgjørende for betydningen.
10. Vis engasjement og interesse.
11. Hvis du leser teksten høyt for deg selv blir det lettere å identifisere de aller mest «papirknitrende» uttrykkene.

(Takk til Finn-Erik Vinje.)

Vedlegg 3: Samtykkeerklæring fra informanter

Informasjon om deltakelse i forskningsprosjektet *Å se inn i andre: Barns oppfattelser av egne og andres følelser*

Bakgrunn og formål

«Å se inn i andre» (*Inni andre*) undersøker hvordan barn tolker og forstår voksne. Prosjektets bakgrunn er at mange – og ikke minst forskere – ofte undervurderer barns kompetanse når det kommer til det å forstå andre. Dette gjelder hvordan barn forstår andres følelsesuttrykk, men også hva de tenker om andres uuttalte følelser. Til grunn for prosjektet ligger det også en idé om at denne kunnskapsmangelen skyldes at forskere mangler egnede metoder.

Inni andre sikter derfor først og fremst mot å utvikle nye metoder. Prosjektets hensikt er derfor å utvikle en metode som:

- Involverer barna mer i forskningsprosessen
- Tar mer høyde for at barn kan uttrykke sin forståelse på en annen måte enn voksne
- Tar hensyn til at barn – og voksne – tenker visuelt og assosiativt.

Inni andre har derfor som formål å prøve ut en metode for visuelt assistert intervjuing.

Hva innebærer deltakelse i studien?

I denne utprøvingen vil det si at vi tar med oss illustrasjoner (plansjer), og ber barna fortelle ut fra dem. *Inni andre* vil prøve ut tre ulike innfallsvinkler:

- Individuelle intervjuer, hvor vi snakker oss gjennom en serie illustrasjoner
- Gruppeintervjuer, hvor vi snakker oss gjennom en serie illustrasjoner i grupper på 5-7 barn
- Assosiasjonsøvelser (hvor vi ikke følger en intervjuguide, og barna assosierer fritt ved hjelp av øvelser)

Gruppeintervju vil bli filmet (video), og individuelle intervju vil bli tatt opp gjennom lydopptak (audio). Deretter vil intervjuene bli transkribert. Video benyttes for å kunne

dokumentere flytende og sammensatte samtaler – for eksempel gruppediskusjon– som ikke kan dokumenteres presist ved notater eller lydopptak.

For de fleste barna vil deltakelse innebære at de er med på alle tre utprøvingene. Dette er imidlertid opp til den enkelte deltaker (eller foresatt): Deltakere er med på så mye (eller lite) av utprøvingen som de selv ønsker.

Intervjuene vil gjennomføres i Aktivitetsskolen i uke 6, og vil ta rundt 45 minutter.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Dette vil si at personopplysninger (navn, etc.) oppbevares i tilfelle deltakere skulle ønske å trekke seg, men slike opplysninger vil heller ikke være en del av de dataene forskerne arbeider med rent konkret. Deltakerne vil bli anonymisert, og hverken informasjon eller opptak av deltakerne vil bli offentliggjort.

Bare forskere i *Inni andre* vil ha tilgang til materialet, og materialet vil heller ikke kunne overføres til andre prosjekter de er med i.

Videopptakene vil bli transkribert ved Arbeidsforskningsinstituttet ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Etter transkribering vil opptakene imidlertid ikke være i aktiv bruk, men bli holdt nedlåst på prosjektleders arbeidssted. Underveis vil lydopptakene bli lagret på en forskningsserver ved Høgskolen i Oslo og Akershus, og vil ikke bli lagret på eksternt datautstyr.

Etter transkripsjonen, som også innebærer anonymisering, vil intervjutranskripsjonene bli lagret på en forskningsserver ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 31/12-2018. Før dette tidspunktet skal alle papirkopier være samlet inn og makulert, deretter slettes de ulike filene.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. I så fall vil alle opplysninger om deg bli slettet så langt det lar seg gjøre.

Dersom du har spørsmål til studien, ta kontakt med seniorforsker Daniele Evelin Alves, mobil: (+47) 41326889, daniele.alves@afi.hioa.no eller seniorforsker Halvor Hanisch, mobil: (+47) 93413084, halvor-melbye.hanisch@afi.hioa.no

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien (foresatt)

Jeg har mottatt informasjon om studien *Å se inn i andre*, og har blitt forespurt om mitt barn kan delta i studien. Jeg samtykker på mitt barns vegne til dette.

(Barnets navn)

(Signert av foresatt, dato)

Samtykke til deltakelse i studien (barn)

Jeg har lest eller hørt om prosjektet *Å se inn i andre*. Jeg sier ja til å være med på prosjektet.

(Signert av barnet)

Vedlegg 4: Intervjuguide

Rekkefølge i gruppeintervju (veiledende):

Velkommen:

[serverer kjeks og saft til alle]

Vi er forskere fra et sted som heter OsloMet – storbyuniversitetet og vi trenger hjelp fra dere til å forstå hva barn tenker om forskjellige bilder.

Tusen takk for at dere vil hjelpe oss med det!

Vi kommer til å spørre dere om hva dere tenker om forskjellige bilder, og dere kan si akkurat hva dere mener om dem, hvis dere har lyst til å si noe. Det finnes ingen riktig eller feil svar her, så det er bare å si det dere mener. For at alle skal kunne si noe er det fint om du rekker opp hånda hvis flere vil si noe samtidig. Alle som vil, får lov til å si noe.

Vi har med oss et kamera for å filme alt det vi snakker om. Det er kun vi som får lov til å se på filmen etterpå. Vi filmer fordi vi skal være sikre på å få med alt det viktige dere sier!

Intervjuguide (gruppeintervju og individuell intervju):

[Én plansje om gangen: bilde 1]:

- 1) Hva ser du her?
- 2) Hva skjer her?
 - Med barnet
 - Med mamma
- 3) Hvordan tror du at det (er å være):
 - barnet
 - mammaen
- 4) Hva får det deg til å tenke på?
- 5) Er det noe som kunne vært annerledes her?
 - Noe feil?

[Gjenta med bilder 2, 3, 4 og 5]

- 6) Hvis du kunne bestemme plansjerekkefølgen selv: Hvordan ville du satt opp plansjene for å få fram det som skjer? Fortell
- 7) [I de individuelle intervjuene som foregikk en uke etter gruppeintervjuene]: Vil du tegne det som skjer i plansjene? Fortell

Avrunding:

- 8) Hvordan har det vært å være med på dette?
 - Hva likte du best?
 - Synes du at noe var vanskelig?

Tusen takk for at dere hjelper oss!

[buttons til alle]